

Szolgálatra szentelve

Az állandó diakonátus intézménye és építőkövei

Lezárva: 2024. december 31.

Jelige: JER178

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. Diakónia	5
1.1. <i>A diakonein – diakónia – diakonosz</i> szócsoport jelentéstartalma	5
1.2. A diakónia lelkiisége	6
1.3. Krisztus diakóniája	7
1.4. Az apostolok diakóniája	7
1.5. Az apostolok munkatársainak diakóniája	8
1.6. Az Egyház diakóniája.....	9
2. Diakonátus	10
2.1. Diakonátus az Újszövetségben.....	10
2.1.1. ApCsel 6,1-6.	10
2.1.2. 1Tim 3,1-13.....	12
2.2. Az apostoli atyák.....	12
2.3. A 3. és 4. századi iratok	14
2.4. Az állandó diakonátus megszűnése	15
2.5. A diakonátus szentségi jellege	16
2.5.1. A diakonátus szentségi jellege a Trienti Zsinat előtti teológiában	16
2.5.2. A Trienti Zsinat tanítása.....	17
2.5.3. A szentségi mivolt kérdése a II. Vatikáni Zsinaton	17
2.5.4. A Katolikus Egyház Katekizmusa.....	18
2.6. Az állandó diakonátus felújításához vezető út.....	19
2.6.1. Az első lépések.....	19
2.6.2. A diakonátus visszaállítása	20

2.6.3. Állandó diakonátus Magyarországon	21
3. Diakónus.....	23
3.1. Szolgálatra szentelve	23
3.2. A diakónus munusai	24
3.2.1. Az Ige diakóniája	24
3.2.2. A liturgia diakóniája	25
3.2.3. A szeretet diakóniája	26
3.3. A diakónus tulajdonságai	26
3.4. Diakónus a házasságban	27
Zárszó.....	29
Melléklet	30
Építőkövek.....	30
<i>Frikk József állandó diakónus.....</i>	<i>30</i>
<i>Frics Zoltán állandó diakónus.....</i>	<i>34</i>
<i>Hernád Sándor állandó diakónus.....</i>	<i>37</i>
<i>Kunszabó Zoltán állandó diakónus.....</i>	<i>40</i>
<i>Kovács Gábor állandó diakónus-jelölt.....</i>	<i>45</i>
Ábrajegyzék.....	49
Irodalomjegyzék.....	50

Bevezetés

Az állandó diakonátus az Egyház kezdetek óta létező, de sokáig feledésbe merült intézménye. A II. világháború után, főként német nyelvterületen, a megváltozó társadalmi szükségletek felismeréséből fakadó folyamat indította be azt a törekvést, hogy új struktúrák kerüljenek az Egyház életébe. Ennek eredményeként, a Szentlélek vezetésével, hosszas teológiai vitákat követően az állandó diakonátus a II. Vatikáni Zsinaton felújításra került. Az azóta eltelt hatvan évben eltérő ütemben fejlődött az intézmény a világon és Magyarországon is.

Dolgozatomban szeretném röviden bemutatni múltját és jelenét rávilágítva, hogy a szolgáló Krisztust megjelenítő állandó diakónusok az Egyház életét színesítik a különféle szolgálatokban. A dolgozat felépítésében az első, ebben a témában megjelent gyűjteményes kötet tematikáját követem (Diakónia, diakonátus, diakónus).¹

Ahhoz, hogy a diakónusokról hitelesen tudjak beszélni fontosnak éreztem, hogy ők maguk valljanak hivatásukról. Öt állandó diakónus portréját készítettem el. Őket a dolgozatban építőköveknek nevezem, mert a világon sokezer diakónus társukkal egyetemben csendes életáldozatukból épül fel az állandó diakonátus intézménye. A velük való beszélgetés felragyogtatta az állandó diakónusok identitását, feladatait, lehetőségeit, de sokszor nehézségeit is.

Az állandó diakonátus intézményével több mint 1000 év után ismét házas férfiak kerültek a klérus tagjai közé. Mind a dolgozatban, mind az interjúkban megjelenik a házas diakonátus karizmája. Ezzel kapcsolatban megnyílni látszik számomra egy új kutatási terület: A házasság és az egyházi rend szentségének a kapcsolata és egymásra hatása.

¹ MOLNÁR Ferenc [szerk.], *Diakónia, diakonátus, diakónus*, Szent István Diakonátusi kör, Kalocsa 1996.

1. Diakónia

1.1. A diakonein – diakónia – diakonosz szócsoporthoz tartozó jelentéstartalma

A *diakonein* ige H. W. Beyer nyomán – ez volt sokáig a széles körben elterjedt értelmezés – a profán görög szóhasználatban az asztal körül végzett szolgálatot, felszolgálatot jelentette, amely legtöbbször alantas, szolgák által végzett tevékenység volt. Tágabb értelemben a megélhetésért tett gondoskodást, hétköznapi szolgálatot értettek alatta. Egészen sajátos értelemben jelentése a másik embernek tett személyes szolgálat, ami szabad ember számára nem méltó tevékenység.²

John Collins tézise szerint a diakonein és származékai mind a profán görög nyelvhasználatban mind az Újszövetségben egyfajta közvetítői tevékenységet is jelölhetnek, ahol a hangsúly a cselekvésen, a közvetítésen van. Nem számít a társadalmi státusz, hogy alacsony rendű vagy szolga az illető. A közvetítő személy (*diakonosz*) alá van vetve az őt küldőnek, de mindeközben a küldője tekintélyével lép fel tevékenysége során.³

Ez az alárendeltség vajon szolgálatot is jelent? Thomas Söding szerint: „A *dulosz* (szolga) a társadalmi ranglétra alsó fokán helyezkedik el, a diakonosz (szolgálattevő) ellenben részt kap Ura társadalmi pozíciójából. A *dulosz* minden szabadságától megfosztott rabszolga, a diakonosz viszont azt képviseli, aki küldi őt. A diakonosz lehet *dulosz*, de nem feltétlenül az. (...) Ha a diakonosz-ról esik szó, elsődlegesen mindig azok állnak az előtérben, akik profitálnak a szolgálatából, ha a *dulosz*-ról, esik szó, elsődlegesen mindig az áll előtérben, akinek alá van vetve.”⁴ A szolgálattevő (diakonosz) tehát egyszerre jeleníti meg azt, akinek a küldetésében jár és mindazokat, akiket szolgál. Ez különös gazdagságot kölcsönöz szolgálatának.

Szintézisként Kocsis Imre professzor véleményét tehetjük magunkévá, miszerint a diakoneó – diakónia – diakonosz szócsoporthoz tartozó jelentéstartalmát az Újszövetségben alapvetően szolgálattevényt jelöl, aminek

² Kocsis Imre, *Szolgálatok és szolgálattevők az Újszövetségben* in: TARJÁNYI Béla [szerk.], *Biblikus íráskönyvtár*, 9., Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest 2018. 8. Itt olvasható a következő is: Ez a sokáig közkeletű felfogás H. W. Beyer alapján terjedt el, aki 1935-ben megjelent teológiai lexikonjában (*Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, II. 1935.) határozta meg így a *diakónia* jelentéstartalmát, amely meghatározást a teológusok és kutatók elfogadták, átvették.

³ Uo. 9. olvashatjuk: John N. Collins ausztrál kutató új szempontja szerint a *diakóneo* ige és származékai teljes egészében megegyeznek a profán görögben használt jelentéstartalommal. A ritkán használt szócsoporthoz főleg irodalmi alkotásokban fordul elő. Nem alantas, hétköznapi tevékenységre utal, hármas alkalmazásban: 1. hírvitel, 2. feladatok teljesítése, 3. felszolgálat. Mindhárom közvetítői funkciót jelöl. Az asztalszolgálat tehát nem alapjelentése a *diakóniának*, hanem csak része a közvetítői tevékenységnek. (Például ünnepélyes alkalmakkor az étel felszolgálása.)

⁴ SÖDING, Thomas, „Nem azért, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon.” (Mk.10,45) *A diakónia és a diakonátus az Újszövetség fényében* in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája*, Vigília Kiadó, Budapest 2016. 30.

része, de nem lényege az asztalszolgálat (annak is a nem hétköznapi, hanem ünnepélyes formája). Ez a szolgálattétel egy másik személyre vagy csoportra irányul. Szándéka szerint a szolgálattétel lehet megbízás teljesítése, de akár szabadon, főként kötelességtudatból vállalt cselekedet is vagy tágabb értelemben vett segítségnyújtás.⁵

1.2. A diakónia lelkisége

Az első keresztények Jézus példáját követve a diakóniát szeretetből fakadó szolgálatként értelmezték és Krisztushoz tartozásuk jeleként tekintettek rá. A részvétel Krisztus diakóniájában a keresztény lét alapja.⁶

Az Egyház ebből kiindulva mindig is feladatának tekintette a diakónia gyakorlását. A Szentírásban Krisztus szavai is erre buzdítják a keresztényeket. Minden szükségét szenvedőben az Úr arcát keressék.⁷

A diakónia és a karitász napjaink társadalmában szorosan összekapcsolódik. A szeretetszolgálat (szeretetből, meggyőződésből vállalt szolgálat) a diakónia egyházi oldalaként mutatkozik meg, míg a karitász a hívők által gyakorolt forma (sokszor intézményesülve). E kettő kapcsolata szoros és közös tevékenységet jelent. Lényege mindkettőnek, hogy Krisztus példáját követve, a megváltás örömeinek fényénél segítsünk az arra rászorulóknak.

A diakónia szoros kapcsolatot mutat a misszióval is. Mindkettő az evangélium hirdetése, Isten gondoskodó szeretetének a megelevenedése. A módjukban különböznek csupán. Az evangelizáció verbális tevékenység, az Ige közvetítése, míg a diakónia a szükségét szenvedő felé mutatott segítő jócselekedet.⁸

A diakónia lelkület, amely a Megváltó szeretetéből és az iránta érzett hálánkból táplálkozik és úgy fordul a bármilyen jellegű szükségét szenvedő felé, hogy mind a diakóniát gyakorló, mind a diakóniát el- és befogadó személy épül általa.

⁵ KOCIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattelvők az Újszövetségben 12-14.*

⁶ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, in: NÉMETH László [sorozatszerk.], *Római Dokumentumok XLI.*, Szent István Társulat, Budapest 2015. 13.

⁷ Vö. Mt 25,31-46.

⁸ FRUTTUS István Levente, *Diakónia és/vagy szociális munka?* in: *Embertárs, XI. évfolyam 2. szám*, Új Ember, 2013. 137-148.

1.3. Krisztus diakóniája

Az Ige megtestesülésével Krisztus, aki által minden létrejött, ami van, „(...) kiüresítette magát, szolgai alakot öltött. (...) Megalázta magát és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig” (Fil 2,7-8). Ez a keresztény lét lényege, a diakóniában való részvétel, amikor „Krisztus példáját követve másokat szolgálunk egészen a szeretetből fakadó lemondásig és önfeláldozásig.”⁹

Az utolsó vacsorán az apostolok számára Jézus külön is nyomatékosítja, hogy a nekik adott hatalom szolgálat, amely szolgálatban Ő jár élen. „(...) A királyok uralkodnak a népeken, s akiknek hatalom van a kezükben, jótevőknek hívatják magukat. Közöttetek ne így legyen. A legnagyobb legyen olyan, mintha a legkisebb volna, az előljáró pedig mintha szolga volna. Mert ki nagyobb, aki az asztalnál ül vagy aki felszolgál? Nyilván az, aki az asztalnál ül. Én mégis úgy vagyok köztetek, mintha a szolgátok volnék” (Lk 22,25-27).

Jézus szolgálata az Ószövetség szenvedő szolgájának a küldetését teljesíti.¹⁰ „Hisz az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és életét adja váltságul sokakért” (Mk 10,45). Ezáltal az egyszerű asztali szolgálat mélyebb értelmet nyer: Isten szolgája, aki vérét ontja sokakért már az Eucharisztia távlatában értendő.¹¹

A keresztény ember alaphivatása, hogy a keresztség által, Krisztus áldozatának erejéből az Ő titokzatos testébe kapcsolódva, hitben és szeretetben szolgálja az Egyházat és testvéreit.¹²

1.4. Az apostolok diakóniája

Az apostolok diakóniája Krisztus diakóniájából források, hiszen Ő azért választotta ki a Tizenkettőt, hogy „vele legyenek, s hogy elküldje őket hirdetni az igét. Hatalmat adott nekik, hogy kiűzhessék az ördögöket.”¹³ Ez a hatalom azonban radikálisan más, mint a világ hatalmasságaié. A tanítványoknak készen kell állnia arra, hogy mindenkinek a „diakonoszai”

⁹NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 13.

¹⁰COLSON, Jean, *A diakonátus az Újszövetségben*, in: *Diakónia Diakonátus Diakónus*, 66. Itt olvashatjuk a következőt: „Jézus ezzel a szolgálattal az Újszövetség „szenvedő szolgájának” küldetését teljesíti. A kijelentés mögött nyilvánvalóan a helyettesítő engesztelés teológiája áll, amely jellemző a „Jahve Szenvedő Szolgájáról” szóló izajási jóvendölésekre. (Vö. Iz 53) Ehhez még: SÖDING, T., „Nem azért, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon” in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája*, Vigília Kiadó, Budapest 2016, 32-33. Szent Máté evangélista feltárja, hogy Krisztus nem más, mint Isten szolgája, aki az Isten szolgájáról szóló izajási ének szerint elviszi a népeknek Isten ígétét, végül azonban feláldozza életét azokért, akik halálát okozták.

¹¹COLSON, Jean, *A diakonátus az Újszövetségben*, in: MOLNÁR Ferenc [szerk.], *Diakónia, diakonátus, diakónus*, Szent István Diakonátusi kör, Kalocsa 1996. 66.

¹²NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 13.

¹³Mk 3,14-15.

és „duloszai” legyenek.¹⁴ Később Szent Pál ezt a Korintusiakhoz írt leveleiben tovább konkretizálja. Az apostolok Isten munkatársai és szolgálói, „Krisztus szolgálói és Isten titkainak gondnokai” (1Kor 4,1), az „Újszövetség szolgálói” (2Kor 3,6), az „Ige szolgálatának” (ApCsel 6,4) szentelik magukat. Apostolként fő feladatuk, hogy hűségesen hirdessék Krisztus szavát és szeretetében munkálják az Egyház építését. Rajtuk keresztül maga Isten buzdít és cselekszik. Ahogy Szent Pál fogalmaz: „Tehát Krisztus követségében járunk, maga az Isten int benneteket általunk.” (2Kor 5,20).

1.5. Az apostolok munkatársainak diakóniája

Szent Pál leveleiben gyakran találunk utalást az apostoli munka segítőire, az apostol munkatársaira.¹⁵ A Filippieknek írt első levélben külön köszönti az előjárókat és diakónusokat, amiben körvonalazódni látszik, hogy az apostol segítői egy-egy közösség élén, különböző tisztségeket betöltve végzik szolgálatukat.¹⁶ Az apostol kéri és buzdítja a közösség tagjait, hogy segítsék az előjárók szolgálatát, „álljatok rendelkezésére az ilyennek, és mindenkinek, aki vele munkálkodik és fárad.” (1Kor 16,16.). Az I. Korintusi levélben pedig egészen nyilvánvalóan megbízott szolgálattelvőként tűnik fel Pál mellett Apolló is, akik, ahogy Szent Pál fogalmaz, megbízásukat Istentől kapták és Isten nevében cselekszenek. „Mert mi Apolló? Mi Pál? Szolgák csupán, akik által hívők lettetek, ahogy az Úr megadta Én ültettem, Apolló öntözte, de a növekedést az Isten adta. Nem számít sem az, aki ültet, sem az aki öntöz, hanem csak a gyarapodást adó Isten...Istennek vagyunk ugyanis munkatársai...” (1Kor 3,5-7,9).

De látjuk a hívek diakóniáját is. Péter apostol beteg anyósa csodálatos gyógyulása után tüstént kiszolgáltta Jézust. „Simon anyósa lázas betegen feküdt. Ezt azonnal elmondták Jézusnak. Odament hát hozzá, s kézen fogva fölsegítette. Erre megszűnt a láza és szolgált nekik.” (Mk 1,30-31).¹⁷ Márta sűrög-forog, az asztal szolgálatát látja el, amikor otthonában fogadja az Urat, és korholja Máriát, aki látszólag nem segít, pedig valójában a szeretet diakóniáját végzi ő is. „Márta meg sűrögött-forgott, végezte a háziasszonyi teendőket. Egyszer csak megállt: „Uram – méltatlankodott –, nem törődöl vele, hogy húgom elnézi, hogy egyedül szolgáljalak ki?” (Lk. 10,40).

¹⁴ Mk 10,43-44.

¹⁵ Vö. Gal. 2; 2Kor 8,22-23

¹⁶ Vö. Fil 1,1.

¹⁷ Vö. még Mt 8,15; Lk 4,39.

Szent Pálnál még szélesebb horizontra kerül a diakónia, amikor meghirdeti, és végbeviszi a jeruzsálemi egyház megsegítésére végzett gyűjtést Achája és Macedónia közösségeiben.¹⁸ Ez nyilvánvaló jele, hogy az ősegyházban már szervezetten működött a rászorulóknak megsegítése, de az anyagi segítségen felül a közösségek kommunió tudatát is kifejezi.¹⁹

1.6. Az Egyház diakóniája

Mi tehát a diakónia? Szolgálat és küldetés. A keresztény ember Krisztus megbízatásában jár, életével, tetteivel hirdetve az Örömhírt és megjelenítve Isten szeretetét az élet minden területén. Ez a társadalmi felelősségvállalásnak és szociális elköteleződésünknek is az alapja.²⁰ A diakónia a keresztény lét lényege. „Krisztus példáját követve másokat szolgálunk egészen a szeretetből fakadó lemondásig és önfeláldozásig.”²¹

Ebből következik, hogy már az Ősegyházban is jelentős szerepe volt az evangéliumi szeretetből fakadó önkéntes szolgálatnak. Az Ige és az Eucharisztia asztalánál valósult meg a szegényekről és rászorulókról történő gondoskodás is. Ahogy ezt *XVI. Benedek pápa* első enciklikájában megfogalmazza, a karitás szolgálat szoros kapcsolatban van a liturgiával és az igehirdetéssel²². „Az idők folyamán és az Egyház fokozatos elterjedésével szeretetszolgálatát, a karitást a szentség kiszolgáltatásával és az Ige hirdetésével együtt lényeges összetevőjének tekintették: a szeretet gyakorlása az özvegyek és árvák, a rabok, a betegek és mindenféle szűkséget szenvedők iránt éppúgy a lényegéhez tartozik, mint a szentségek szolgálat és az evangélium hirdetése. Az Egyház éppúgy nem hanyagolhatja el a szeretetszolgálatot, mint a szentségeket és az Igét.”²³ Majd folytatja: „A szeretetszolgálat az Egyház számára nem valamiféle jótékonyosság, amit másokra is rá lehetne bízni, hanem lényegéhez tartozik, tulajdon lényegének mellőzhetetlen kifejezése.”²⁴

¹⁸ 1Kor 16,1-4, 2Kor 8-9.

¹⁹ KOCSIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattevők az Újszövetségben*, 19-21.

²⁰ Uo. 30-31.

²¹ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 13.

²² KREIDLER, Johannes, *A diakónusok a jelenlegi egyházi és társadalmi kihívások tükrében*, in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája*, Vigília Kiadó, Budapest 2016. 15.

²³ XVI. BENEDEK, *Az Isten szeretet című enciklikája*, Szent István Társulat, Budapest 2007. 22.

²⁴ Uo. 25.

2. Diakonátus

Az (állandó) diakonátus hivatal kialakulásáról nincs pontos adatunk, de nyilvánvaló, hogy a fentebb részletezett diakónia, amely a keresztény lét alapja indította az apostolokat arra, hogy az asztal és a szeretet szolgálatának intézményét megszervezzék, abba munkatársakat állítsanak. A továbbiakban röviden azt vizsgálom, hogyan indult meg ez a fejlődés, milyen szövegtanúkat találunk az Újszövetségben, az ókeresztény irodalomban és a tanítóhivatali megnyilatkozásokban a diakonátussal kapcsolatban, majd hogy miért hanyatlott és tűnt el csaknem ezer évre a diakonátus önálló intézménye az egyház életéből és csupán a nagyobb rendek felvételéhez szükséges „lépcsőfok” maradt.

A dolgozat szempontjából hangsúlyosabb kérdés az állandó diakonátus felélesztése a *II. Vatikáni Zsinaton*, az azóta tapasztalható fejlődés és főként annak a vizsgálata, hogy a ma Egyházában hol a helye és mi a szerepe az állandó diakonátusnak és az állandó diakónusoknak.

2.1. Diakonátus az Újszövetségben

2.1.1. ApCsel 6,1-6.

A legrelevánsabb szöveg a diakonátussal kapcsolatban az Apostolok Cselekedetében olvasható. „Ez idő tájt, hogy a tanítványok száma egyre nőtt, zúgolódás támadt a görögök közt a zsidók ellen, hogy a mindennapi alamizsnaosztáskor az ő özvegyeiket háttérbe szorítják. Ezért a tizenkettő összehívta a tanítványokat: »Nem volna rendjén, hogy elhanyagoljuk az Isten szavát, s az asztal szolgálatát lássuk el. Testvérek, ezért szemeljetek ki magatok közül hét jó hírben álló, Lélekkel eltelt bölcs férfit. Ezeket megbízzuk a munka irányításával, mi meg majd az imádságnak és az Ige szolgálatának szenteljük magunkat.« Tetszett a javaslat az egész közösségnek, és kiválasztották Istvánt, ezt a hittel és Szentlélekkel eltelt férfit, aztán Fülöpöt és Prohórust, Nikánort és Timont, Parmenászt és Miklóst, az antióchiai jövevényt. Az apostolok elé állították őket, azok imádkoztak és rájuk tették kezüket.” (ApCsel 6,1-6).

A korábbi, általános vélemény, miszerint itt a diakonátus alapításáról van szó, már kétségeket vet fel. Történetileg és a szöveg hermeneutikai értelmezése alapján²⁵ sokkal valószínűbb, hogy a hét férfit a jeruzsálemi hellén közösség vezetőjének rendelték az apostolok az alamizsna szétosztása körüli gyakori elégedetlenség és zúgolódás miatt. A jeruzsálemi

²⁵ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai 19-20.*

ősgyülekezetben kialakult ellentétek (az ott élő, arámul beszélő zsidó-keresztény és a szórványból hazatérő, görögül beszélő hellenizált (zsidó) keresztény tagjai között) a nyelvi és kulturális különbségeken túl a krisztusi tanítás eltérő felfogásában is keresendők. Valószínű, hogy a „hellenisták” olyan, a templomi kultusz végidőbeli megszűnéséről és a Tóra revíziójáról szóló, a jézusi tanításban gyökerező gondolatokat képviseltek, melyek a zsidóság és a hagyományok tiszteletéhez jobban ragaszkodó, arám nyelvű zsidó-keresztények körében felháborodást kelthettek.²⁶

A kialakult helyzet kezelésére az apostolok reakciója gyors. Kinevezik a hét megfelelő, azaz „jó hírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit”, majd kézrátétellel és imádsággal rendelik őket új feladatukra. Lukács a szakaszban világosan megkülönbözteti egymástól az Ige (*diakónia tou logou*, 6,4) és az asztal szolgálatát (*diakonein trapézaisz* 6,2). Előbbit az apostolok kívánják végezni, utóbbi pedig a „hetek” feladata lesz. Mi a világos megkülönböztetés célja? Kocsis professzor rámutat, hogy kettős prioritás jelenik meg. Az egyik a Tizenkettő elsőbbsége a Héttel szemben, a másik az igehirdetés elsőbbsége a karitatív feladatokkal szemben. Ez ugyanakkor nem leértékelése az asztal szolgálatnak, csupán rávilágít, hogy az Egyház tevékenységének a szíve az Evangélium hirdetése és a liturgia.²⁷

A hét férfit az „asztal szolgálatára” rendelték, de szembeötlő, hogy István és Fülöp később az „Ige szolgálatában” is tevékenyen részt vesz, sőt Fülöp az „Írások magyarázata” mellett keresztel is a Jeruzsálemből Gázába vezető úton.²⁸ Tevékenységük tehát gazdagabb, mint pusztán karitatív vagy gyakorlati szolgálat. Mindezek alapján egyetérthetünk Jean Colson szavaival: „Ha a »hét hellén« kétségkívül nem az első, szigorú értelemben vett diakónus volt is, akkor is ők voltak azok, akik bizonyos értelemben, többé vagy kevésbé közvetlenül, az eredeti értelemben vett »diakónusok« feladatkörének differenciálódásánál álltak.”²⁹

²⁶ KOC SIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattelvők az Újszövetségben, 91-100.* A szerző Martin Hengelt idézi (HENGEL, Martin, *Öskeresztény történetírás*, Budapest 2010.): István diakónus radikális kijelentései a megfeszített Messiásról, melyet csodatételek is kísérték (lásd ApCsel 6, 8) „Jézus eszkatológiai tekintélyét a kijelentést illetően már Mózes fölé, és ezért a szeretet parancsát a szertartási törvények fölé helyezte.”

²⁷ KOC SIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattelvők az Újszövetségben, 29-30.*

²⁸ Vö. ApCsel 8,26-40.

²⁹ COLSON, Jean, *A diakonátus az Újszövetségben*, in: *Diakónia, diakonátus, diakónus*, 80-81.

2.1.2. 1Tim 3,1-13.

Az úgynevezett lelkipásztori levelekben az egyházszervezet a fő téma.³⁰ Nagy hangsúly esik a szolgálattevőkre. Itt nem általános megnevezések, hanem sajátos címek szerepelnek, úgymint *episzkoposz*, *preszbüterosz*, *diakonosz*. Beiktatásuk meghatározott szertartással, kézrátétellel történik. Itt fontos szerepet kap az is, hogy milyen tulajdonságokkal kell rendelkeznie a hivatalra kiválasztott személynek. A diakónusokról így ír: „A diakónusok hasonlóképpen legyenek tisztességesek, ne kétszínűek, borisszák vagy piszkos haszonra lesők. A hit titkát őrizték tiszta lelkiismerettel. Ki kell előbb próbálni őket, s csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. Az asszonyok szintén legyenek tisztességesek, ne legyenek rágalmozók, hanem mértéktartók és mindenben megbízhatók. A diakónus legyen egyszer nősült, s gyermekeinek és otthonának jó gondviselője. Aki ugyanis jól végzi szolgálatát, nagy megbecsülésre tesz szert, és bizalmat szerez magának a Krisztus Jézusra alapozott hitben.” (1Tim 3,8-13).

Mindezek alapján elmondható, hogy a diakonátus intézménye az első század végére már elkülönült, önálló tisztség. A feladatkör a szöveg alapján pontosan nem állapítható meg, de legvalószínűbb, hogy a diakónusok a püspök mellé vannak rendelve, segítőtársként. Mivel fontos kitétel, hogy ne legyen borissza és haszonra leső, feltételezhető, hogy mind az asztalszolgálatban, mind az anyagi javak kezelésében részt vettek.³¹

2.2. Az apostoli atyák

Az első három század patrisztikus irodalmában sok konkrét forrás szól a diakonátus intézményéről. A szövegek tanúsága szerint már kialakult, de még nem szilárdult meg a papi rend hármas tagozódása. A diakónusok elsősorban a püspök segítőkjeként jelennek meg.

Római Szent Kelemen (†101 körül). *Szent Kelemen a Korintusiakhoz írt első levelében* megállapítja, hogy a püspökök és a diakónusok lelki feladatot látnak el. „Az apostolokat Jézus Krisztus rendelte számunkra. (...) Miután a különböző vidékeken és városokban hirdették az igét, előljárókat állítottak mindenütt, kiket próbára tettek a Lélekben, a püspököket és a diakónusokat, azok számára, akik hinni fognak. Ez nem volt újdonság, mert a régi időkben is

³⁰ KOC SIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattevők az Újszövetségben*, 101. Az úgynevezett lelkipásztori leveleket nem Szent Pálnak, hanem a tanítványi körének tulajdonítják. Szerzőjük a páli örökséget és régebbi hagyományokat használja arra, hogy eligazítást adjon saját korára nézve.

³¹ Uo. 114-115.

írtak már püspökökről és diakónusokról. Az Írás ugyanis ilyenképpen beszél róluk: »Püspököket állítok nekik az igazságosságban, diakónusokat pedig a hitben.«³² A püspökök és diakónusok rendje a szerző számára nem újkeletű, az ősegyház gyakorlatában gyökerezik.³³

A *Didakhé* – *A tizenkét apostol tanítása* (Kr. u.130 előtt) a legrégebbi ránk maradt egyházi rendtartás. Szíriában keletkezett, szerzője ismeretlen.³⁴ A mű csak a püspököket és a diakónusokat említi.

„Kézfeltétellel válasszatok magatoknak az Úrhoz méltó püspököket és diakónusokat, szelíd és nem pénzéhes, igazmondó és kipróbált férfiakat, ők látják el ugyanis nektek a tanítók és próféták szolgálatát.”³⁵ A diakónusok feladatköre az özvegyek és árvák szociális ellátása mellett a katekézis és a liturgia területére is kiterjedt.³⁶

Antióchiai Szent Ignác (†110-115 között) a *Trallésziekhez* és a *Szmirnaiakhoz írt levelében* is említést tesz a diakónusokról. „A diakónusokat hasonlóképpen mindenki úgy tisztelje, mint Jézus Krisztust, ahogyan a püspököt is, mert az Atya képmása, a presbitereket pedig Isten tanácsaként és az apostolok testületeként. Nélkülük nem lehet Egyházzal beszélni.”³⁷

„Kövessétek mindannyian a püspököt, ahogy Jézus Krisztus az Atyát, a presbitériumot pedig úgy, mint az apostolokat; a diakónusokat úgy tiszteljétek, mint Isten rendelkezését.”³⁸

Szent Ignác az Egyház egységét hangsúlyozza, a fenti idézetekben ennek teológiai megalapozására törekszik. Ha a presbiterek és diakónusok egységben állnak a püspökkel, a hívek pedig a papsággal akkor ebben a fedhetetlen egységben élők mindenkor Istenben részesednek.³⁹ Megjelenik az egyházi rend hármas struktúráválódása, de a presbiterek és diakónusok egymáshoz való viszonya még bizonytalan.

Szent Jusztinosznál (†165) a diakónusok liturgikus tevékenységéről olvashatunk. „Ezek után a testvérek előljárójához kenyeret és kelyhet visznek vízzel vegyített borral. (...) Imái és hálaadásának befejezésekképpen az egész nép ráfeleli az „áment”. (...) Az előljáró hálaadása és

³² *Római Szent Kelemen levele a Korintusiakhoz* LADOCSE Gáspár [ford.] in: VANYÓ László [szerk.] *Apostoli atyák* Szent István Társulat, Budapest 1988. (*Ókeresztény írók* 3.) 130-131.

³³ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 22-23. Továbbá itt olvashatjuk, hogy itt még az „episkopoi” (püspökök) kifejezés szerepel, mivel ekkor még nem alakult ki a „mono episkopátus” intézménye.

³⁴ VANYÓ László, *Didakhé* [szócikk] in: DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon II.* Szent István Társulat, Budapest 1996. 616.

³⁵ *Didakhé 15,1.*, VANYÓ László [ford.] in: *Apostoli atyák* VANYÓ László [szerk.] Szent István Társulat, Budapest 1988. (*Ókeresztény írók* 3.) 176.

³⁶ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 24.

³⁷ ANTIÓCHIAI SZENT IGNÁC *A Trallésziekhez írt levél*, 3,1., VANYÓ László [ford.] in: *Apostoli atyák* VANYÓ László [szerk.] 176.

³⁸ ANTIÓCHIAI SZENT IGNÁC *A Szmirnaiakhoz írt levél*, 8,1 VANYÓ László [ford.] in: *Apostoli atyák* VANYÓ László [szerk.] 190.

³⁹ BOROS István *Diakónus az Egyház első három századában* in: *Diakónia, diakonátus, diakónus*, 101-102.

az egész nép felelete után az általunk diakónusoknak nevezettek minden jelenlevőnek osztanak a hálaadás kenyeréből és a vízzel elegyített borból, visznek belőle a távollévőknek is.”⁴⁰

2.3. A 3. és 4. századi iratok

Alexandriai Szent Kelemen (†216 e.) a *Sztrómateisz* (Szóttesek) VII. könyvében ír a diakónusokról, akik magasabb rangú személyek szolgálatára rendeltettek. *Órigenész* (†254) korholja a diakónusokat, mert kapzsik, és megkárosítják a szegényeket.⁴¹ A *Didaszkáliában*⁴² a diakónusokat Krisztushoz hasonlítja a szerző, míg a presbitereket csupán az apostolokhoz. Pontos helyük a hierarchiában nem meghatározható⁴³, de minden bizonnyal a hívek bizalmát élvezték, mert az ő közvetítésük által járulhattak a papok elé. A műben a diakónusok tekintélyének növekedését látjuk, feladatkörük liturgikus funkciókkal bővül. Ők gondoskodnak a zárandokokról és az áldozati adományokról, de feladatuk a rend fenntartása és a méltó öltözet ellenőrzése is.⁴⁴

Római Hippolütosz (†235) a *Traditio Apostolica* (Apostoli hagyomány) című művében⁴⁵ a diakónusok jogállásáról szól. Hivatalukat kézrátétel által nyerik el (ordinatio),⁴⁶ amelyet kizárólagosan a püspök végez. Szolgálat is a püspökhöz köti, az ő segítője, utasításainak végrehajtója. A liturgiában az áldozati adományok behozataláért és szétosztásáért felel, segédkezik a presbiternek és a kereszttelendővel együtt a vízbe merül. Részt vesz a tanításban is és továbbra is hangsúlyos szociális tevékenységük.⁴⁷

Szent Cyprianus (†258) leveleiben is találunk fontos adatokat a diakonátussal kapcsolatban. Harmadik levelében nyomatékosítja, hogy a püspökökkel és az Egyház vezetőivel ellentétben, akiket az Úr választott ki feladatukra, a diakónusokat az apostolok jelölték ki a püspökök és az

⁴⁰ SZENT JUSZTINOSZ *Apológia*, VANYÓ László [ford.] in: VANYÓ László [szerk.] *A II. századi görög apologéták*, Szent István Társulat, Budapest 1984. (*Ókeresztény írók* 8.) 117.

⁴¹ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 25-33.

⁴² VANYÓ László, *Didaszkália* [szócikk] in: DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon II.* Szent István Társulat, Budapest 1996. 616. A 3. században keletkezett, prédikációs buzdítás formájában megfogalmazott egyházi rendtartás.

⁴³ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 26. A diakónusok a *Didaszkáliában* némileg felsőbbrendűnek tűnnek a papoknál, mivel őket Krisztushoz, míg a papokat csak az apostolokhoz hasonlítja. Másutt „harmadiknak” nevezi őket, ami a hierarchiában betöltött helyükre utalhat.

⁴⁴ Uo. 25-33.

⁴⁵ VANYÓ László, *Traditio Apostolica* [szócikk] in: DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon XIV.* Szent István Társulat, Budapest 2009. 306. Egyházfegyelmi gyűjtemény, szerzője Római Hippolütosz, 215 körül.

⁴⁶ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 25-33. nyomán. Az *ordinatio* kizárólag kézrátétel által elnyerhető és a 3. században már a nagyobb rendek (episzkoposz, preszbiterosz, diakonosz) szentségi jellegének megkülönböztető jegye, szemben az *institutio*-val, ami pusztán választás, beiktatás és nem jár kézrátétellel, nincs szentségi jellege.

⁴⁷ Uo. 25-33.

Egyház szolgálatára, Krisztus mennybemenetele után. Feltételezhető, hogy ennek a megállapításnak a háttérében a diakónusoknak az a törekvése áll, hogy a presbiterek helyét elfoglalják. Szükséges volt emlékeztetükbe idézni, hogy a hierarchia harmadik fokán állnak.⁴⁸

Összefoglalva elmondható, hogy a 2. század elejétől a diakonátus, az egész Egyházban létezik. A diakónusok feladatai is hasonlóak mindenütt, természetesen hangsúlyeltolódások adódhatnak a helyi közösség igényeinek megfelelően. A 4. századra megszilárdul a hivatal egyházi hierarchiában betöltött helye. Azonban megjelenik az a nézet is, miszerint a diakonátus csupán egy lépcsőfok a presbiteri rend felvétele felé vezető úton.⁴⁹

2.4. Az állandó diakonátus megszűnése

A 3. századra a diakonátus intézménye megerősödött, a diakónusok vezető tisztségeket töltöttek be a helyi egyházakban. Szerteágazó tevékenységük és befolyásuk miatt mind a hívek, mind a klérus számára megkerülhetetlennek bizonyultak.

A 4. században a diakonátus tekintélyét tovább erősítette a *Neocesareai Zsinat* határozata,⁵⁰ melyben elrendeli, hogy egy-egy közösségben hét diakónusnál több ne szolgáljon. Ez természetesen a diakónus feladatainak egyéb klerikusok felé történő delegálását is szükségessé tette tovább fokozva a diakónusok tekintélyét és megerősítve a kisebb rendeket, főként a *szubdiakónusok* rendjét, akik a diakónus segítőjévé váltak. A korabeli diakónusok egyre inkább liturgikus feladataikat tekintették prioritásnak, néhány helyen igyekeztek a presbiterek helyébe lépni. Ezért először az Arles-i, majd a Niceai Zsinat is szabályozza a diakónusok jogait. „A diakónusok maradjanak meg saját hatáskörükben, és ne feledjék, hogy a püspök szolgálói, és hogy a presbitereknél egy fokkal alacsonyabban állnak.”⁵¹

A presbiterek részéről is mind hevesebb ellenállással találkozunk. *Ambrosiaster*⁵² és *Szent Jeromos* egyaránt igyekszik a papok és a diakónusok közti különbségekre (Ó- és Újszövetségi helyek és a szenthagyomány alapján) rávilágítani, hogy a diakónusok a hierarchia harmadik fokán állnak.⁵³

⁴⁸ ⁴⁸ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 25-32.

⁴⁹ Uo. 30. Itt olvashatjuk az *Apostoli Konstitúcióból* a püspök diakónusszenteléskor mondott imáját: „Add meg neki, hogy meglegéddel és szívesen teljesítse a rábízott szolgálatot, feddhetetlenül és szemrehányás nélkül, hogy méltó legyen a magasabb fokozatra.”

⁵⁰ Uo. 42. Neocesareai Zsinat (314 vagy 319), 15. kánon.

⁵¹ Niceai Zsinat (325), 19. kánon. in: NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 52.

⁵² *Ambrosiaster* in: DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon I.*, Szent István Társulat, Budapest, 2004. 210. *Ambrosiaster* vagy *Pseudo-Ambrosius* (Róma, 4. század 2. fele), ismeretlen szerző

⁵³ DOMAGALSKI, Bernhard *Római diakónusok a 4. században* in: MOLNÁR Ferenc [szerk.], *Diakónia, diakonátus, diakónus*, 109-122.

Szintén erre az időszakra tehető az Egyháznak azon törekvése, hogy a cölebsz életformát minden nagyobb rendben részesülő számára kötelezővé tegye.⁵⁴ Ennek elvi alapja az volt, hogy a szent titokkal kapcsolatban állóknak önmegtartóztató életet kell élnie.

Mindezen hatások együttesen vezettek oda, hogy a diakonátus jelentősége és a diakónusok szerepe csökkenni kezdett és a 10. századra a diakonátus önálló intézménye megszűnt. Közel egy évezredig csak a presbiteri rend felvételéhez szükséges, átmeneti fokozat maradt belőle.

2.5. A diakonátus szentségi jellege

2.5.1. A diakonátus szentségi jellege a Trienti Zsinat előtti teológiában

Az állandó diakonátus megszűnését követő évszázadokban folyamatosan jelen volt a diakonátus szentségi jellegének a kérdése. A diakónusokat a presbiterekkel együtt már a kora *skolasztikában* az egyházi rend szentségéhez, azon belül is a szent rendekhez (pap, diakónus, szubdiakónus) sorolták. Ennek a terminológiának az alapja az, hogy papságot és a diakonátust alapították közvetlenül az apostolok és ezek a fokozatok léteztek már az ősegyházban is.⁵⁵

Aquinói Szent Tamás (†1273) nézete szerint ezeknek a rendeknek a szentségi jellege az Eucharisziához való viszonyukban rejlik. A felszentelésben a papok megkapják az átváltoztatás hatalmát, a diakónusok pedig felhatalmazást nyernek arra, hogy a papokat segítsék a szentségek kiszolgáltatásában. Mivel szentségről van szó, eltörölhetetlen jegyet is ad.

Akadtak, akik a szentségi jelleget tagadták. *Durandus de San Porciano* (†1334) szerint csak a pappászentelés szentség, az összes többi rend szentelmény. Legerősebb érve, ami néha, napjainkban is felmerül, hogy egyedül a papszentelésben kap az ember olyan (*konszekráló*) hatalmat, ami képessé teszi őt olyasmire, amit korábban nem tudott megtenni.⁵⁶

⁵⁴ *Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai* FILA Béla – JUG László [ford. és szerk.] Örökmécs Alapítvány, 1997. 37. Elvirai Zsinat (300-303) A papi cölibátus első forrása a 33. kánonban: „(A zsinat) azt akarja, hogy teljes tilalmat rendeljen el a püspököknek, áldozópapoknak és diakónusoknak, ill. az összes szolgálatban lévő klerikusoknak, miszerint tartózkodjanak házastársuktól és ne nemzzenek fiaikat; bárki pedig mégis megteszi, töröltessék egyházi tiszttségéből.” Ehhez még JEDIN, Hubert *A zsinatok története* Ecclesia Szövetkezet, Budapest, 1998. 49. Itt olvashatjuk, hogy II. Lateráni Zsinat 7. kánonja tovább szigorítja a klerikusok nősülésével kapcsolatos szabályokat. A megkötött házasságokat nem csupán tilosnak (érvényben lévő gyakorlat), hanem érvénytelennek nyilvánítja. A latin rítusú Egyházban ezután csak nőtlen férfiakat szentelnek pappá.

⁵⁵ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai* 51. Ugyanitt: Ebben a felsorolásban nem szerepelnek a püspökök. A korabeli gondolkodás szerint ők nem a szentségi rendhez, hanem a méltóságok köréhez tartoznak.

⁵⁶ Uo. 50-54.

2.5.2. A Trienti Zsinat tanítása

A *Trienti Zsinat* dogmatikus tanítást ad az egyházi rendről. Mivel az áldozat és a papság mindkét szövetségben szorosan kötődik egymáshoz és mert az Oltáriszentség szent áldozatát az Egyházra bízta Krisztus, ezért egy új, külső papság is létezik. „Üdvözítő Urunk alapította ezt is, és az apostoloknak és utódaiknak a papságban átadta a hatalmat teste és vére átváltoztatására, felajánlására és kiosztására, ugyancsak a bűnök megbocsátására vagy megtartására.”⁵⁷

Az egyházi rend szentség, egy a hét szentség közül. Szentségi jellegének lényege, hogy kegyelmet közvetít és eltörölhetetlen jegyet nyom a lélekbe. Hét fokozatból áll, és az egész egyházi hierarchia élén a püspökök állnak, mert a hatalom teljességét ők birtokolják.⁵⁸

Külön említést tesz a Zsinat a diakónusokról is a többi kisebb renddel együtt, mint szolgálattevőkről és a papság segítőiről, de a szentségi mivolt tekintetében velük kapcsolatban nem konkrét. A hierarchiához való tartozásuk attól függ, hogyan értelmezzük a szövegeket. A dokumentumokban az újszövetség papjai (*sacerdotes*) a presbiterek és püspökök. A diakónusok és a többi kisebb rend pedig szolgálattevőkként (*ministri*) szerepel. Vajon csak a diakónusokra, esetleg a diakónusokra és más szolgálattevőkre, vagy minden kisebb rendre kiterjed a szentségi jelleg és annak eltörölhetetlen jegye? Ebben a kérdésben a zsinati szövegek alapján nem lehet biztosat mondani.⁵⁹

2.5.3. A szentségi mivolt kérdése a II. Vatikáni Zsinaton

A Zsinat vonatkozó dokumentumai⁶⁰ mindkét módozat (átmeneti és az állandó diakonátus) tekintetében a többségi teológiai véleményt követik, és feltételezik a diakonátus szentségi mivoltát. Erről azonban egzakt tanítást nem ad. Ennek oka, hogy a kérdéssel kapcsolatban eltérő vélemények fogalmazódnak meg és ebben a vitában az Atyák nem akarnak állást foglalni.⁶¹

Két helyen találunk a szentségi jellegre utalást. Az egyik a *Lumen Gentium* (LG) 29-ben: A diakónusok „nem a papságra, hanem a szolgálatra kapják a kézfeltételt. *Szentségi kegyelemben megerősödve* szolgálnak Isten népének...”.⁶² A másik az *Ad Gentes* (AG) 16-ban: „Hasznos

⁵⁷ *Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai*, FILA B. – JUG L. 1764.

⁵⁸ Uo. 1764-1770.

⁵⁹ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 54-56.

⁶⁰ *Sacrosantum Concilium* 86; *Lumen Gentium* 20; 28; 29; 41; *Orientalium Ecclesiarum* 17; *Ad Gentes* 15;16; in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] Szent István Társulat, Budapest 1975.

⁶¹ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai* 58-61.

⁶² LG. 29. (*A diakónusok*), in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 61.

lesz ugyanis, ha azok a férfiak, aki ténylegesen diakónusi szolgálatot teljesítenek, (...) a *diakonátus szentségi kegyelmeivel* hatékonyabban tölthessék be tisztüket.”⁶³

2.5.4. A Katolikus Egyház Katekizmusa

A Zsinat után tovább folytak a viták a diakonátus szentségi jellegéről⁶⁴, és egységes álláspont nem alakult ki. Az 1997-ben véglegesített *Katekizmus* mindazonáltal határozottabban kidomborítja a diakonátus szentségi mivoltát. A 875. pontban a „szent hatalmat”, ami képessé teszi az embert arra, hogy „Krisztusnak, a Főnek személyében cselekedjenek” csak a püspököknek és a papoknak tulajdonítja, a diakónusok Isten népét szolgálják, közösségben a püspökkel és a papsággal. A szentségi jelleg azonban mindhárom fokozatot megilleti. „Ezt a szolgálatot, melyben Krisztus küldöttei Isten kegyelméből azt teszik és adják, amit önmaguktól képtelenek tenni és adni, nevezi az Egyház hagyománya „szentségnek”. ”⁶⁵

⁶³ AG 16. (*A bennszülött klérus megszervezése*) in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 288.

⁶⁴ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 61-67.

⁶⁵ DIÓS István (ford.) *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, Szent István Társulat, Budapest 2013. 253.

2.6. Az állandó diakonátus felújításához vezető út

2.6.1. Az első lépések

Az állandó diakonátus felújításának az igénye a II. világháború után, főként Németországban fogalmazódott meg. A kezdetekre nagy hatást gyakorolt *Otto Pies* jezsuita szerzetes (1901-1960.) 1947-ben megjelent cikke, amelyben a *dachau* haláltáborban szerzett tapasztalatait foglalja össze. 2000 pap zsúfolódott össze éveken át a dachau papi tömbökben, ami „paradox módon biztosította a letartóztatott papok számára az eszmecsere lehetőségét (...) az egész egyháztörténelmen belül egyedülálló formában. Kétezer pap éveken át szűk területen élve szembenézett a kor feladataival, és szabályosan kénytelen volt közösen állást foglalni a kor nehézségeivel (...) kapcsolatban.”⁶⁶ Itt fogalmazódik meg a küszöbön álló paphiány és az a gondolat, hogy csökkenteni kellene a korszak papság terheit »jóindulatú laikus segítők helyett laikus katekétákat és laikus diakónusokat« szolgálatba állítva. Ez nyilvánvalóan nem az átmeneti diakonátus, hanem „házas, polgári állásban lévő és hiteles segítők diakónusi hivatala.”⁶⁷

Otto Pies írása megérintette *Hannes Kramert* (1929-2001.)⁶⁸ is, aki főiskolai hallgatóként érzett ellenállhatatlan vágyat arra, hogy elsősorban az Egyház karitatív missziójában munkálkodjon. Freiburgban diakonátusi kört hozott létre, hogy hat társával az egyházi hierarchiához és a szentségekhez szorosabban kapcsolódhassanak. Egy tanulmányban megfogalmazza az állandó diakónusok hierarchián belüli helyét és a diakonátusnak mint önálló hivatalnak szentségi jellegét.⁶⁹

A diakónusi körök és a nemzetközi diakonátus-mozgalom több országban jelen levő hálózattá fejlődtek és a karitatív tevékenységük mellett kidolgozták az állandó diakonátus

⁶⁶ BAUMANN, Klaus *A dachau koncentrációs tábor papi tömbje – az egyházi életre, a társadalomra és a diakonátusra irányuló újfajta reflexió forrása* in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája* Vigília Kiadó, Budapest 2016 88. idézi PIES, Otto *Block 26. Erfahrungen aus dem Priesterleben in Dachau* in: *Stimmen der Zeit* 1947.

⁶⁷ Uo. 93 idézi PIES *Block 26*.

⁶⁸ Állandó diakónus, szentelése 1970.10.03-án történt. Forrás: https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/157868/Baumann_162.pdf?sequence=1&isAllowed=y

⁶⁹ BAUMANN, Klaus *A dachau koncentrációs tábor papi tömbje – az egyházi életre, a társadalomra és a diakonátusra irányuló újfajta reflexió forrása* in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája* 97. Baumann hivatkozik KRAMER, H., *Grundsätze des geweihten Diakonats (Alaptételek a szentségi diakonátusról)* című programszövegére, amiben Kramer kifejti, hogy a diakónus szentelésénél fogva a hierarchiához tartozik, a helyi püspökhöz van rendelve és elsődleges feladatát a keresztény felebaráti szeretet cselekedetei alkotják.

teológiáját, amihez neves teológusoktól kaptak támogatást. Ezután beadvány formájában⁷⁰ kérték a hamarosan elinduló II. Vatikáni Zsinattól az állandó diakonátus önálló intézményének visszaállítását. Ezt tudományos szempontból Karl Rahner és Herbert Vorgrimler szerkesztésében megjelent, *Diaconia in Christo*⁷¹ című tanulmánykötettel támasztották alá.

Nem utolsó sorban a törekvés az állandó diakonátus visszaállítására annak a belső egyházi megújulásnak is a jele, amely a II. Vatikáni Zsinattal indult meg, és amely szembenéz azzal a ténnyel, hogy a megváltozott társadalmi körülmények miatt az egyházban és a hivatali szolgálatokban egyaránt új struktúrákra van szükség.⁷²

2.6.2. A diakonátus visszaállítása

A II. Vatikáni Zsinat több szakaszban tárgyalta az állandó diakonátus visszaállításának lehetőségét. A második szakasz jelentős eredményeket hozott. Az atyák látták a diakonátus visszaállításának hasznát, amely mérsékelhetné a paphiány okozta problémákat, támogatná a papságot feladatainak ellátásában, az elkötelezett szolgálattevők a hierarchiához tartozhatnának, a nős diakonátus intézménye pedig kiemelné a papi nőtlenséget, „mint a szabadság lelkétől övezett karizmát.”⁷³ A diakónusban a püspökök hidat is láttak a hierarchia és a nép között, *munusai* révén pedig az egyház életében fontos feladatok valósulhatnak meg.

A harmadik szakaszban született döntés a diakonátus visszaállításának lehetőségéről. Ezen kívül az atyák szavaztak annak szentségi mivoltáról és a bevezetés módjáról a részegyházakban. Ezt a zsinat a nemzeti püspöki konferenciák hatáskörébe rendelte. Különösen érdekes momentum, hogy a zsinat a nősülés lehetőségét csak az „érettebb korú” férfiak számára engedi meg, a fiatal férfiakat a cölibátus kötelezettsége mellett lehet diakónussá szentelni.

Az intézmény visszaállítását a *Lumen Gentium* dogmatikai konstitúció III. fejezetének 29. pontjában szövegezik meg. A diakónusok „a hierarchia alsó fokán állnak, nem »papságra, hanem szolgálatra« kapják a kézfeltételt, (...) a jövőben helyre lehet állítani a diakonátust mint az egyházi hierarchia sajátos és állandó fokozatát.”⁷⁴

⁷⁰ BAUMANN, Klaus *A dachau koncentrációs tábor papi tömbje – az egyházi életre, a társadalomra és a diakonátusra irányuló újfajta reflexió forrása* in: ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája*. 99. lábjegyzetben (77. sz.) szerkesztői megjegyzés: *Eminetissime Domine, Excellentissime Domine kezdetű, Petíció a zsinati atyákhoz* című dokumentum, amit kilencvenegy neves teológus és egyházi közéleti szereplő írt alá huszonhárom országból és négy külön rítusú katolikus Egyházból.

⁷¹ RAHNER, Karl, *Diaconia in Christo: Über die Erneuerung des Diakonates*, Herder, 1962.

⁷² ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája* Vigília Kiadó, Budapest 2016 7.

⁷³ NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 72.

⁷⁴ *Lumen Gentium, Dogmatikai Konstitúció az Egyházzal 29. (A diakónusok)*, 61. in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 61.

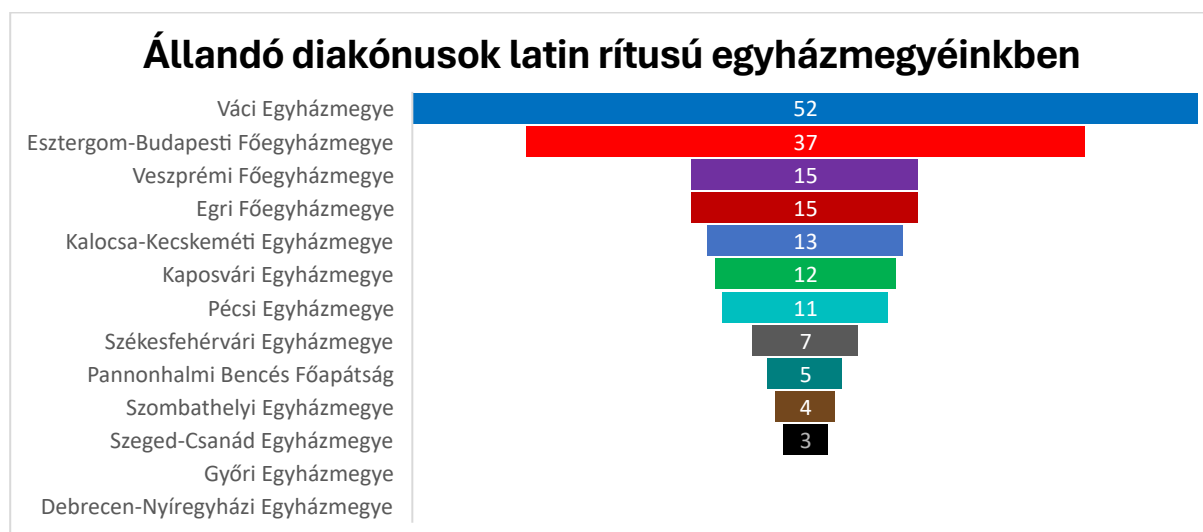
Így tehát, közel ezer év után, buzgó, az Egyházért tenni akaró laikusok kezdeményezése nyomán az Egyházban ismét önálló intézményként és a papi hierarchia harmadik fokán állva van jelen a diakonátus.

2.6.3. Állandó diakonátus Magyarországon

A II. Vatikáni Zsinat a diakonátus önálló intézményként történő visszaállítása után, annak bevezetését a részegyházakban nem rendelte el általánosan, hanem a nemzeti püspöki konferenciáira és végső soron a helyi ordináriusokra bízta. Ez az óvatosság az állandó diakonátussal kapcsolatos.

Magyarországon komolyabban csak a rendszerváltozás után kezdtek foglalkozni az állandó diakonátus kérdésével. A szocialista blokk országaiban, érthető okokból nem volt lehetőség lelkipásztori nyitásra, laikusok bevonására az egyházi életbe. *Tomka Ferenc* ide vonatkozó tanulmánya szerint mindemelett a magyar Egyházban az üldözések nyomán szinte változatlanul éltek tovább a népegyházi hagyományok, ami megnehezítette a pozitív változások meggyökerezését.⁷⁵

Továbbá, ahogy a munkámban szereplő tanúságtételekben is megmutatkozik, a zsinati döntés óta eltelt hatvan év – ami az „egyházi időszámításban” nagyon rövid időnek számít – még nem érlelt egy stabil, rendszerszintű struktúrát az állandó diakonátussal kapcsolatban. Egyházmegyékként jelentős eltérések tapasztalhatóak az állandó diakonátus bevezetésével és a diakónusok számának tekintetében is. (1. ábra)

1. ábra⁷⁶

⁷⁵ TOMKA Ferenc *A diakonátus helyzete és távlatai Magyarországon* in: *Diakónia Diakonátus Diakónus*, 231-239.

⁷⁶ Az adatok forrása az Egyházmegyék online sematizmusa, hivatkozások az irodalomjegyzékben találhatóak.

Ennek hátterében látszólag nem társadalmi vagy kulturális okok állhatnak⁷⁷ hanem sokkal inkább egyházkormányzati döntés. Ugyanígy jelentős különbségek mutatkoznak a diakónusok által végzett feladatok tekintetében is, mint ahogyan (szintén az interjúk tanúsága alapján) nincs egységes képzési struktúra sem.

⁷⁷ Magyarország két szélső, keleti és nyugati egyházmegyéjében, (a Győri illetve a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegyéekben) egyáltalán nincs állandó diakónus. A Katonai Ordinariátusban már készülnek jelöltek a diakonátusra, a Szombathelyi Egyházmegyében pedig 2023-ban felszentelték az első állandó diakónusokat.

3. Diakónus

3.1. Szolgálatra szentelve

A diakónusok a papi rend harmadik fokán állnak, szentelésük szentségi valóság, de a kézfeltételt nem a papságra, hanem a szolgálatra kapják.⁷⁸ Nem tagjai a papi testületnek (presbitériumnak), amelyet a püspök az áldozópapokkal együttesen alkot, és amiben őket a papi méltóság köti össze.

A liturgia az Egyház hitének ünnepélyes megjelenési formája, a *lex orandi*ből kikövetkeztethető a *lex credendi*. Összehasonlítva a püspök, pap és diakónus szentelési liturgia szövegét⁷⁹ megállapítható, hogy a szolgálat (*ministerium*) fogalom használata a szövegekben nem csupán arra utal, hogy a hivatal lényegében szolgálat, hanem meghatározza a diakónusok tevékenységét is. „Úgy van a papi rend segítségére, hogy az Egyház szolgálatát a keresztény nép javára végzi.”⁸⁰ A diakonátust már egyetlen szöveg sem nevezi az egyházi rend bevezető fokozatának, hanem a püspöki hivatal alárendelt formája, az egyházi rend alacsonyabb fokozata.⁸¹

A diakónus „Isten népének konkrét életéhez kötődik”.⁸² A liturgia szövege Krisztus sokféle tagból álló testére utal. Úgy tűnik, az a diakónus küldetése, hogy Krisztus testét elevenítse, mégpedig úgy, hogy az egymáshoz kapcsolódó, az egymást szolgáló életformát támogassa a tagok között. A szentelésben a Szentlélektől ehhez nyer kegyelmet.

Az oltár szolgálatában gondoskodik a különböző hivatalok együttműködéséről, az Eucharisztia liturgiájában fogadja Isten népének kéréseit és adományait, kiosztja Krisztus testét és véréit. Hirdeti az ígét, felszólít a kiengesztelődésre, az elbocsátás szavaival ő küldi a népet keresztény küldetésük tudatában a világba, hogy szeretetben szolgálják Istent és embertársaikat.⁸³

⁷⁸ *Lumen Gentium, Dogmatikai Konstitúció az Egyházzal* 29. (A diakónusok), in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 61.

⁷⁹ ARMBRUSTER, Klemens – MÜHL, Matthias, *Mire szentelve? A püspök-, a pap- és a diakónusszentelés összehasonlítása* in: ARMBRUSTER, – MÜHL. [szerk.], *A diakonátus teológiája* 112-144.

⁸⁰ Uo. 141.

⁸¹ *Lumen Gentium, Dogmatikai Konstitúció az Egyházzal* 28. „A püspökök azután szolgálatuk tisztét – különböző fokokban – törvényesen átadták egyes személyeknek az egyházban.” in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 60.

⁸² ARMBRUSTER, Klemens – MÜHL, Matthias, *Mire szentelve? A püspök-, a pap- és a diakónusszentelés összehasonlítása*. in: ARMBRUSTER, – MÜHL. [szerk.], *A diakonátus teológiája* 142.

⁸³ Uo. 143.

Tehát a szentelésben a szolgálatra kapott küldetés kegyelme elsősorban az Egyház belső életét, az élő kapcsolatiságot mozdítja elő, és végső célja a keresztény *koinónia* kialakítása.⁸⁴

3.2. A diakónus munusai

Minden felszentelt személyt az Egyházban a szolgálat (ministerium) kapcsol össze. Ennek alapja Krisztus hármasság szolgálat, amely az Egyház alapfeladata is: az evangélium hirdetése, a szentségek kiszolgáltatása és a felebaráti szeretet gyakorlása. A diakónus, hasonlóan a püspökökhöz és a papokhoz, az egyház mindhárom munusában részt kap. A *Lumen Gentium* dogmatikus konstitúció is ebben határozza meg a diakónusok feladatát. „Ők nem a papságra, hanem a szolgálatra kapják a kézfeltételt, Szentségi kegyelemben megerősödve szolgálnak Isten népének a liturgia, az ige és a szeretet diakóniájában, a püspökkel és papi testületével közösségben.”⁸⁵ Ennek mélysége és a diakónusi identitás gyökere *II. János Pál pápa* szavaiban különös erővel szól: „(...) a kézrátétellel közölt szentségi kegyelem képessé tesz titeket arra, hogy különleges hatékonysággal töltsétek be az ige, az oltár és a szeretet szolgálatát (vö. *Ad Gentes* 16.). A diakónus szolgálatában szentséggé válik az egyház szolgálat. A tiétek nemcsak egy szolgálat a többi között, hanem tényleg – amint *VI. Pál* jellemezte – »hajtóerő« az egyház diakóniájához. Fölszentelésekkel hasonlítottak Krisztus szolgái szerepéhez. Ez azt is jelenti, hogy az ő szolgáló egyházának is élő jelei vagytok.”⁸⁶

3.2.1. Az Ige diakóniája

A diakónus az evangélium hirdetője. A szentelési liturgiában az evangéliumos könyv átadása e szavakkal történik: „Vedd Krisztus Evangéliumát, amelynek hirdetője lettél!”⁸⁷ Ez egyszerre feladat és küldetés. Feladat együttműködni a papokkal az Evangélium hirdetésének szolgálatában, Isten bölcsességével, az Egyházi Tanítóhivatal iránymutatása mellett, és küldetés, hogy saját életének példája az emberek előtt méltónak bizonyuljon az Örömhírhez. Ez utóbbi jól szolgálhatja az új evangelizációt, hisz azokban a közösségekben, ahol a diakónus

⁸⁴ ARMBRUSTER, Klemens – MÜHL, Matthias, *Mire szentelve? A püspök-, a pap- és a diakónusszentelés összehasonlítása* in: ARMBRUSTER, – MÜHL. [szerk.], *A diakonátus teológiája* 141-143.

⁸⁵ *Lumen Gentium, Dogmatikai Konstitúció az Egyházról* 29. (A diakónusok) in: *A II. Vatikáni Zsinat Tanítása*, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] 61.

⁸⁶ II. JÁNOS PÁL, *Az ige, az oltár és a szeretet szolgálat, (Beszéd Detroitban az USA állandó diakónusai előtt, 1987.09.19.)* in: *Diakónia Diakonátus Diakónus*, 307.

⁸⁷ORSZÁGOS LITURGIKUS TANÁCS [szerk.] *A Püspök, a pap és a szerpap szentelése*, Szent István Társulat, Budapest 1993.

megfordul, szavai, tettei, személyének hitelessége, melyek az „imádságból és mindenekelőtt az Eucharisztia szeretetéből táplálkoznak”⁸⁸ a mai kor embere számára különösen hiteles tanúságtételnek bizonyulhat.

A diakónus sajátos feladata az is, hogy prédikáljon. Ebben különösen hangsúlyos az együttműködés a papsággal, és annak a szem előtt tartása, hogy szolgálja és nem ura Isten Igéjének. A katekézis is szorosan ide kapcsolódik. Fontos, hogy felkészülten, a kor emberének a problémáit, kérdéseit, kételyeit figyelembe véve tanítson és buzdítson.⁸⁹

Az Egyház missziós küldetésének is munkása a diakónus. Ahogyan az általam megszólaltatott állandó diakónusok is egytől egyig fontosnak tartják és gyakorolják az evangelizátori küldetést és látszik az is, hogy a misszió nem reked meg az igehirdetésben, hanem magába foglalja a liturgia és a szeretet szolgálatát is.⁹⁰

3.2.2. A liturgia diakóniája

A diakónus azért kapja a kézzel való szolgálatot, hogy hivatalból szolgálja a keresztény közösség megszentelését. Szolgálat az oltárnál, mivel az ordó szentségéből fakad, különbözik minden más szolgálattól, amit fel nem szentelt közreműködő végezhetne, de lényegileg különbözik a papi szolgálattól is. „A diakónus az eucharisztikus áldozat bemutatásakor nem valósíthatja meg a misztériumot, hanem egyrészt hatékonyan képviseli a hívő népet, és sajátos módon segíti, hogy életének föláldozását egyesítse Krisztus áldozatával; másrészt magának Krisztusnak nevében szolgál, annak érdekében, hogy az Egyházat részesítse az ő áldozatának gyümölcseiben.”⁹¹ A liturgia a „kegyelem és a megszentelés forrása”⁹², ami alapos felkészülést, a liturgikus törvények ismeretét kívánja meg a diakónustól és folyamatosan az életszentségre indítja, hogy méltó legyen a szolgálatra.

A diakónus a keresztség szentségének – a püspök és pap mellett – a rendes kiszolgáltatója, amit csak a plébános engedélyével vagy szükséghelyzetben végezhet. Az Eucharishtiában segíti (különösen a beteg) papot a liturgia bemutatásában, ott áll az oltárnál, segédkezik, és így jeleníti meg Krisztust. Szintén feladata az Eucharisztia kiosztása, végezhet igeliturgiát és adhat szentségi áldást. A házasság szentségével kapcsolatban a házasság diakónus és felesége hiteles

⁸⁸ A KATOLIKUS NEVELÉS ÉS A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA, *Az állandó diakónusok képzésének alapszabályzata; Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma*, DIÓS István [ford.], *Római Dokumentumok XVII.*, Szent István Társulat, Budapest 2001. 71.

⁸⁹ Uo. 69-70.

⁹⁰ Uo. 68-72.

⁹¹ Uo. 72-73.

⁹² Uo. 73.

tanúja lehet az élethosszig tartó életszövetségnek. A jegyesek felkészítésében különös szerep juthat a diakónusnak. Ezenkívül engedéllyel misén kívül eskethet és az Egyház nevében megáldhatja a megkötött házasságot.⁹³

A zsolozsmát, mint az Egyház közös cselekményét köteles naponta végezni. Az állandó diakónus abban a mértékben, ahogy azt számukra az illetékes Püspöki Konferencia megszabja.⁹⁴ Magyarországon a *Magyar Katolikus Püspöki Konferencia* a reggeli és az esti dicséret elvégzését írja elő az állandó diakónusok számára.⁹⁵

A diakónus kiszolgáltatója a szentelményeknek (pl.: Balázs-áldás, házszentelés), melyek lelki hatásokat közvetítenek, és végezhet temetési szertartást.⁹⁶

3.2.3. A szeretet diakóniája

A diakónus a szeretet diakóniája során szintén a papok és a püspökök segítője. A szeretetszolgálatban tevékenységét Krisztus nevében gyakorolja. Küldetése a szeretetszolgálatban az, hogy a közösség minden tagját segítse és támogassa.

A szeretetszolgálat megvalósulása a közösségben szerteágazó. Anyagi vagy lelki természetű krízishelyzetek, betegek gondozása és lelki támogatása, idősök segítése mind olyan terület, ahol a szeretet diakóniáját gyakorolva Krisztus diakóniája jelenik meg. A diakónus példája és jele az Egyház elköteleződésének minden szükséglet szenvedő mellett. Fontos ebben a szolgálatban a diakónus szervező tevékenysége is, hogy összefogja és vezesse a közösségi szeretetszolgálatot.⁹⁷

3.3. A diakónus tulajdonságai

Az Újszövetségben Szent Pál mutatja be elsőként egy diakónus portréját. „A diakónusok hasonlóképpen legyenek tisztességesek, ne kétszínűek, borisszák vagy piszkos haszonra lesők. A hit titkát őrizzék tiszta lelkiismerettel. Ki kell előbb próbálni őket, s csak akkor szolgáljanak, ha kifogástalanok. (...) A diakónus legyen egyszer nősült, s gyermekeinek és otthonának jó

⁹³ A KATOLIKUS NEVELÉS ÉS A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA, *Az állandó diakónusok képzésének alapszabályzata; Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma*, 74-77.

⁹⁴ *Az Egyházi Törvénykönyv*, ERDŐ Péter [ford.], Szent István Társulat, Budapest 2015. 275. kánon 2.§.

⁹⁵ TUBA Iván, *A diakónusok kötelességei és jogai az egyházban* in: *Diakónia, diakonátus, diakónus*, 188.

⁹⁶ A KATOLIKUS NEVELÉS ÉS A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA, *Az állandó diakónusok képzésének alapszabályzata; Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma*, 72-77.

⁹⁷ Uo. 77-79.

gondviselője. Aki ugyanis jól végzi szolgálatát, nagy megbecsülésre tesz szert, és bizalmat szerez magának a Krisztus Jézusra alapozott hitben.” (1Tim 3,8-10;12-13.).

Az Egyházatyák közül *Szent Polikárp* így ír a diakónusokról: „A diakónusoknak is feddhetetleneknek kell lenniük (Isten) igazságossága színe előtt, akik nem emberek, hanem Isten és Jézus Krisztus szolgálói; ne rágalmazzanak, beszédjük ne legyen kétértelmű, ne legyenek pénzsóvárok, hanem mindenben mértéktartók legyenek, irgalmasak, gondosak, akik az Úr igazságának megfelelően élnek, aki mindenki szolgája lett.”⁹⁸

Az *Egyházi Törvénykönyv* kiegészítései pontosabbá tették a követelményeket. A cél a diakónusi hivatás hitelessé tétele. „A rendeket csak azoknak adják föl, (...) akiknek ép a hitük, helyes szándék indítja őket, kellő tudásuk, jó hírük van, jó erkölcsük, kipróbált erényekkel, s más a felveendő rendnek megfelelő fizikai és pszichikai tulajdonságokkal rendelkeznek.”⁹⁹

Mindezekon kívül fontos emberi tulajdonságok a lelki érettség, a dialógus és a kommunikáció képessége, a felelősségtudat, a kiegyensúlyozottság és az okosság. Az evangéliumi erények közül kiemelendő az Eucharisztia és a Szűzanya tisztelete, az Egyház iránti szeretet, a szegénység lelkülete, apostoli buzgóság és a testvérek szeretete. Házasságban álló diakónusok esetében az érettebb, 35 év feletti életkor, cölebsz állandó diakónusok esetén a 25 év feletti életkor szintén követelmény. Az állandó diakónus jelöltnak elevenen kapcsolódnia kell egy közösséghez, ahol bizonyította alkalmasságát.¹⁰⁰ Ezek a szabályok arra mutatnak, hogy az Egyház szándéka egy olyan diakónusi rend létrehozása, amely szorosan kapcsolódik a világiak civil életéhez és így hatásosan köti össze azt a szent hierarchiával.¹⁰¹

3.4. Diakónus a házasságban

Az Egyház az állandó diakonátus bevezetésével ismét felvett házasságban álló férfiakat a *klérusba*. A házasság a megszentelődés, a kölcsönös hitvesi segítségnyújtás és az élet továbbadásának terepe, mely a kölcsönös tisztelet és szeretet ernyője alatt fejlődik.¹⁰² A *Katolikus Egyház Katekizmusa* tanítja, hogy két szentség van, ami az egyén üdvösségéhez a felebarát szolgálatán keresztül járul hozzá, a házasság és az egyházi rend.¹⁰³

⁹⁸ *Szmirnai Szent Polikárp levele a Filippiekhez*, VANYÓ László [ford.] in: *Apostoli Attyák, Ókeresztény Írók* 3. 200.

⁹⁹ *Az Egyházi Törvénykönyv*, 1029 kánon.

¹⁰⁰ A KATOLIKUS NEVELÉS ÉS A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA, *Az állandó diakónusok képzésének alapszabályzata; Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma*, 31-32.

¹⁰¹ VÖLGYESI Levente *A diakónusi rend egyházi alkotmánytörténetének vázlata*, *Jogtörténeti tanulmányok VIII.*, PTE ÁJK, Pécs 2005. 568.

¹⁰² FILA, Lajos, *A házasság értelme*, Örökmécs Kiadó, Bánytereny 2005.

¹⁰³ DIÓS István (ford.) *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, 1534.

A házasság „Krisztus és az Egyház szövetségének a szentsége”¹⁰⁴ mely életközösséget Isten „bőséges áldásával akar gazdaggá tenni”¹⁰⁵. Kivétel nélkül mindegyik a dolgozatban megszólaltatott állandó diakónus úgy érzi, hogy a házasságban kapott kegyelmek segítik, mintegy megtámasztják diakónusi szolgálatukat. Az Egyház házasságukban a szeretet szolgálatát látja, amit ha hitben élnek, Krisztus szeretetének példája lehet a közösség számára.

Mivel az állandó diakónus ebben a házastársi szövetségben lép a papi rendbe a szentelési szertartásának része a házastárs beleegyezésének kivétele. Részlet a szertartás szövegéből: „Nős jelölt esetén a feleséghez szól a kérdés. (Az a kérdés ugyanis már a házasságkötés alkalmával elhangzott, hogy miként akarja élni a szentelendő az életét a házasságban.) »Az Egyház megkért, hogy szenteljem diakónussá a férjedet. Ezért megkérdezem: akarsz-e támogatni a férjedet abban a szolgálatban, amelyet ma kapsz?»¹⁰⁶ Az oltár előtt állva a házasságuk egy mélyebb dimenziója tárul fel. Az Egyház számít a diakónus feleségek támogató szolgálatára. „A férj és feleség közti kölcsönös, áldozatos szeretet táplálása és elmélyülése folytán a diakónus felesége roppant jelentősen bekapcsolódik férje nyilvános egyházi szolgálatába. Ez – különösen napjainkban – nem csekély szolgálat.”¹⁰⁷

A két szentség egymáshoz való viszonya, hatásaik további kutatás témája lehet. Mindenesetre megjegyezhetjük, hogy az egyházi rend és a házasság egyaránt a közösség szolgálatára irányuló szentség. Ahogy a Katekizmus megfogalmazza: „Az egyéni üdvösséghez is hozzájárulnak, ám ezt a felebarátok szolgálatán keresztül teszik. Az Egyházban sajátos küldetést adnak, és Isten népének gyarapodását szolgálják.”¹⁰⁸ Számomra úgy tűnik, hogy a két szentségnek ez a közösségi karaktere az állandó diakónusban (és a cölibátusra nem kötelezett keresztény papságban) fokozott kegyelmi hatásokat hoz létre. Ebben a nekem nyilatkozó diakónusok is megerősítettek.

¹⁰⁴ Uo. 1617.

¹⁰⁵ *A házasságkötés szertartásának rendje*, Szent István Társulat, Budapest 2006. Részlet a házasságkötés szertartásából.

¹⁰⁶ DOLHAI Lajos Szentelési szertartások, A diakónus, a pap és a püspök szentelési szertartása és magyarázata, Jel Kiadó, Budapest, 2006.

¹⁰⁷ II. JÁNOS PÁL, *Az ige, az oltár és a szeretet szolgálata*, in: *Diakónia, Diakonátus, Diakónus*, 310.

¹⁰⁸ DIÓS István (ford.) *A Katolikus Egyház Katekizmusa*, 1534.

Zárszó

Dolgozatomban a diakonátus több aspektusát körbejárva igyekeztem bemutatni lényegi karakterét és sajátos helyét az egyházi hierarchiában. Már ebből, a teljesség igényére nem törő munkából is sugárzik az a gazdagság, amit a II. Vatikáni Zsinaton megújított állandó diakonátus intézménye hozott az Egyházba.

Az általam megszólaltatott állandó diakónusok őszintén és készségesen válaszoltak a kérdéseimre. Tanúságtételük inspiráló és betekintést enged abba az elhivatott munkába, amit szolgálatuk során nap mint nap végeznek. Hálásan köszönöm a nyitottságukat!

Az interjúk alapján választ kaptam arra az előzetes kérdésfelvetésre is, hogy vajon ma Magyarországon meggyökerezett-e az állandó diakonátus. Mindenképpen igen! Természetesen vannak olyan területek, mint például a hívek *educatiója* vagy az egységes szervezeti és működési struktúra, ami fejlesztésre vár, de mindenképpen látszik a folyamatos fejlődés, ami elsősorban azoknak az áldozatos férfiaknak és családjaiknak köszönhető, akik csendes és kitartó munkával, a Krisztustól kapott küldetés tudatában és szentségi kegyelemmel megerősítve építik a diakonátus intézményét és ezen keresztül Isten országát.

II. János Pál pápa állandó diakónusokhoz intézett szavai méltóképpen fejezik ki a diakónusok hivatását, Krisztushoz való ragaszkodásuknak és szolgálatának fontosságát az Egyházban:

„Énekeljete az Úrnak új éneket! Zengjen éneketek a magas hegyekből!« Énekeljete neki mint szolgák, de énekeljete úgy is, mint Krisztus barátai, aki mindent tudtokra adott, amit hallott az Atyától. Nem ti választottátok őt, hanem ő választott ki titeket, hogy növekedjete és gyümölcsöt hozzatok, maradandó gyümölcsöt. Ezt teszite, ha szeretite egymást. Evilág szemében a szolgaság megvetendő, de Isten bölcsességében és gondviselésében az a titok, amely által Krisztus megváltja a világot. És ti ennek a titoknak a szolgálói vagytok, az evangélium hírnökei. Biztosak lehettek benne, hogy egy napon hallani fogjátok, amint az Úr így szól mindegyikötökhöz: „Jól van, derék és hű szolgám, lépj be Urad örömébe.”¹⁰⁹

¹⁰⁹ II. JÁNOS PÁL, *Az ige, az oltár és a szeretet szolgálata*, in: *Diakónia, Diakonátus, Diakónus*, 312-313.

Melléklet Építőkövek

Alább négy állandó diakónus és egy állandó diakónus-jelölt vall diakónusi identitásáról, szolgálatáról, családjáról. Öten a sok ezernyi „építőköből” a világon, akik odaajándékozott életükkel építik az állandó diakonátus intézményét és Isten országát.

Frikk József állandó diakónus

A Szombathelyi Egyházmegye diakónusa. Katolikus családban nevelkedett, de az elsőáldozása után eltávolodott a vallásgyakorlástól. Megtérését így írta le: „Egy utcai evangelizációs alkalmon szólított meg Isten. Belecsöppentem egy hitébresztő programba. Tizenöt éves voltam, ekkor indult el a személyes történetem Krisztussal. Többféle keresztény gyülekezetben megfordultam. Egy fiatal megtérő hívott, hogy katolikusok lévén menjünk el szentmisére. Egyszerűen ott ragadtam a templomban. Az élő Jézus várt ott, és azóta sem enged el.¹¹⁰”

Kisapoként teológiát tanult, de úgy érezte, Isten más irányba hívja. Ma háromgyermekes édesapa, aki szolgálatára feleségével közös szolgálatként tekint. Tagja a Savaria Fraters katolikus férfiközösségnek, a Chemin Neuf Kána missziójának és a Kapisztrán Szent János közösségnek is.

Hitoktatóként dolgozik a szombathelyi Szent Márton-plébánián és szolgálta a Nemzetközi Közbenjáró Imahálózat (ICN) magyarországi közösségét. Lelkisége a karizmatikus megújuláshoz köti, mintegy harminc éve tartozik ide. Szentlélek szemináriumot, dicsőítő szentségimádásokat szervez, közösségvezetőként szolgál, de a kórházpasztorációban is részt vett.

Mi a diakónus szerepe?

Frikk József – amikor az állandó diakónusok szerepéről kérdeztem – elmondta, hogy Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma az ige diakóniáját tartja a diakónus fő feladatának, a liturgia diakóniáját a presbiteri szolgálat belső szerves segítségének, a szeretet diakóniáját pedig a püspökök és papok lelkipásztori feladataiban eltérő módon való részvételnek tekinti. A diakónus képzésen belül hangsúlyos volt az a három irány, ami miatt a zsinati atyák, meg egyáltalán az Egyház úgy gondolta, hogy szükség van a diakonátusra. Az első irány a paphiány enyhítése volt, ami Frikk szerint egy téves út, mert ugyan a diakónus ellát lelkipásztori feladatokat, de a felszentelt papokat pótolni nem tudja. A másik indok volt a szeretetszolgálatnak, a karitatív tevékenységnek rangot adni. A harmadik – amit Frikk József a legjelentősebbnek tart a saját szempontjából –, hogy a bázisközösségeknek a katolikus mértéke és garanciája legyen. Ha egy bázisközösség valahol létrejön – egy imacsoport, egy lelkiség, bármi – és ott van egy diakónus, akkor az Egyháznak a felszentelt szolgálattelvője van ott és ezáltal ő a közösségek katolikus garanciája lehet. Ha vizsgáljuk, hogy milyen tapasztalatok tartják meg a keresztényeket az Egyházon belül, akkor az első tízben biztos, hogy benne van a közösségi tapasztalat. Hogy ott, ahol van, ahová jár, ott otthon érezze magát, megtapasztalja a megérkezettség érzését. Az otthon az a hely, ahol kizárjuk a világot, mintha egy szigeten lennénk, egy hely, ahol elfogadottak és szeretettek vagyunk, és ennek van igazán megtartó ereje a szűkebb és tágabb közösségekben is.

Beszélt a liturgiáról, hogy teológus és szereti is a teológiát. A liturgiát csúcsnak és forrásnak tartja, de figyelmeztetett, hogy néha elkövetjük azt a hibát, hogy a csúcs alól kilopjuk

¹¹⁰ <https://www.magyarokurir.hu/nezopont/isten-utjai-punkosdkor-allando-diakonusokat-szentelnek-szombathelyi-egyhazmegyeben> Utolsó megtekintés: 2024. 12.30.

a hegyet! Pedig a csúcsra valahogyan fel kell mászni. A liturgia olyan, mint a hegynek a csúcsa. Ott és akkor, ami kifejeződik akár egyetlen egy mozdulatban, az lefedi a diakónusnak a szolgálatát. Egy szentmise diakónus nélkül is érvényes, de amikor Ő fogja a paténát, meghajol, majd átadja a papnak, akkor ezzel átadja azokat a lelkeket is, akiket elvezetett paphoz, hogy meggyógyuljanak, meggyónjanak, hogy a szentmisében szövetséget kössenek Istennel. Frikk József ezt tartja diakonátusa szívének.

A Szentlélek szemináriumot, a dicsőítő és egyéb közösségi alkalmakat egy lehetőségnek látja, hogy megélje szolgálatát, hogy megtérésre vezessen, kísérjen embereket. És itt jelenik meg a diakónus zsinat által is megfogalmazott híd-szerepe. Szolgálat a megszólított embert a hitetlen állapotból hídként segíti a hívő állapothoz, ahhoz a ponthoz, hogy „na itt van a pap, oda bemész, meggyónsz, utána pedig elfogadod az új és örök szövetséget az Istennel”.

A paphiányra nem megoldás az állandó diakónusok jelenléte, de mégis van rá hatása. Hiszen ha nincsenek hívek, akkor a hívek számának csökkenésével a papok számának a csökkenése is előrevetíthető. (Népszámlálási adatok alapján a vallási kötődését megnevezők száma 4,2 millió volt 2022-ben, ami a teljes népesség 43,7%-a, ez kérdésre válaszolók 73,1%-át teszi ki. 2001-ben a vallási kötődésről nyilatkozók száma még 7,6 millió fő volt. Ez közel 3,4 millió főt kitevő csökkenés. 2001 és 2022 között végbement közel 6%-os népességcsökkenés nem indokolja a katolikusok számának 48%-os csökkenését¹¹¹.) Ezért kell, hogy legyenek hívek. Hívek viszont akkor lesznek, ha van, aki elvezeti őket a hitre. Frikk szerint akár a szeretetszolgálatot nézzük, akár a lelkipásztori tevékenységet, akár az evangelizációt, mindegyiknek egy irányba, a csúcsra, Krisztusra kell mutatnia, hogy az Egyházban legyenek emberek és hogyha lesznek hívek, akkor lesznek papok is.

Hogy diakónusként hol a helyem a liturgiában? Ezt a kérdést már sikerült önmagában tisztáznia azzal, hogy ott látja a helyét, ahol az a lelkek üdvét leginkább szolgálja. Ez lehet akár az oltárnál, akár gitárral a kezében, attól függően, hogy hol van rá, a szolgálatára leginkább szükség. Az emberek vezetése az imádságban, akár a dicsérettel, akár zsolozsmával, akár egy összejövetelen a diakónus feladatába illeszthető dolog.

Összegezve a diakónus hivatásának a gyökerét ebben az Örömhír hirdetésben, az evangelizációban látja. Hisz az Ige erejében. Hiszi, hogy ha az Egyház felkent szolgálja hirdeti az igét, az „más”, abban megtapasztalhatóvá válik Isten ereje.

Hol van a diakónus helye az Egyházban?

A kérdés megválaszolásához Frikk József saját élettörténetéből indul ki. Az egri szemináriumba járt, sokáig papként látta helyét az Egyházban, de aztán a szemináriumban egyre kevésbé érezte otthon magát. Végül úgy döntött, nem papként fogja Istent szolgálni. Ebbe az irányba vezette az is, amit papi lelkiség tárgyából tanult: a papi szolgálatnak a középpontja az, hogy a híveket a hitben kell elmélyíteni, megtartani, azaz a pásztori tevékenység. Itt megemlítette az Efezusiaknak írt levelet, ahol az alap hivatások szerepelnek. „Ő némelyeket apostollá, másokat prófétává, ismét másokat evangélistává, pásztorrá és tanítóvá tett.”¹¹²

Arra jött rá, hogy az ő öröme ott találkozik a világ hasznával, ha valakit elvezethet a hitre, a hit mellett történő elkötelezett döntésre. E meglátása szerint nem pásztori tevékenység, hanem az evangelizátornak a hivatása. Úgy érzi, hogy az egyházunkban van egy hiányzó láncszem, az evangelizátor. A hívő közösség a templomban várja, hogy egy megtérő betévedjen. Mintha a pók szőne egy hálót és várná, hogy beröppenjenek a legyecskék és akkor gyorsan elkapja őket. Úgy véli, ezt nem így kéne, ez így nem hatékony. Kellenek, akik kieveznek és halásznak! Az evangelizátor az evangélium első meghirdetője! Ő az, aki megszólít vagy megszólítható, aki az első beszélgetést lefolytatja egy nem hívővel, és átadja a kérést.

¹¹¹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepszamlalas_vallas.pdf

¹¹² Ef. 4,11

Elmondja, hogy Isten szeret téged, de te ezt nem tapasztalod meg, mert a bűn elválaszt. Viszont, ha személyes döntéssel elfogadod a megváltást, akkor ez a szakadék megszűnik és bekerülhetsz „Isten csapatába”. Ezután bevezeti őt a közösségbe és megmutatja neki, hogy együtt vagyunk erősek, hisz társas lénynek teremtett minket Isten, egymásra vagyunk utalva. A szemináriumban megérezte, hogy ez az ő hivatása. Ezt tenné akkor is, ha nem lenne diakónus. Ugyanígy igyekezne azon, hogy erejének mértékében betöltse az evangelizátor szerepét. Látni kell, hogy az evangelizátor hivatása által közösségek, szolgálatok jönnek létre, életek változnak meg.

A hívek elfogadják a szolgálatát?

Azt tudatosítania kell a diakónusnak önmagában és a hívekben is, hogy ő nem áldozópap. Ez alapvető. De úgy látja, hogy az Egyházban nemcsak a diakónusnak kell megtalálnia a saját helyét, hanem a hívők részéről is fontos a nyitottság, elfogadás. Frikk Józsefnek ez könnyebben ment, hiszen szentelése előtt is vezetőként-szervezőként-evangelizátorként volt jelen a közösségében. Jól fogadták a szentelésének hírért és már voltak ezzel kapcsolatban előrejelzések, hogy a diakónusi stóla ezután rajta lesz. Nem tudja, hogy volt-e valaki, akit ez meglepett, de az egyik szándéka az volt, hogy a kézzel való kegyelmével tudja tovább szolgálni a közösséget. Úgy érzi, hogy a közösségének tagjai összefüggésében látják a dolgokat, és megélik, hogy a diakónus jelenléte jó, a közösség javát szolgálja. Ettől függetlenül nem érzi azt, hogy a hívek teljesen a helyén kezelnék a diakonátus kérdéskörét. A diakónus nem azért van, mert a pap nem tud az oltáron megteríteni magának – ahogy az anekdota szól – hanem a liturgiában megjelenő hierarchián keresztül is láttatni lehet a hívekkel, hogy amit látunk és átélünk, az az életünknek a koronája, mindannyiunk közös célja, a csúcs a hegyen, ahova közösen, együtt érkezünk.

Diakónus vagy apa?

Nemcsak az a kérdés, hogy a hívők vagy nem hívők hogyan fogadják, ha egy családos férfi diakónus lesz, hanem az is, hogy mit szól ehhez a családja, elsősorban a felesége. Frikk József egy nagyon szép példát hozott. Külföldön történt úgy a diakónusszentelés, hogy az oltár előtt leboruló férj lábainál térdelt a feleség és együtt így voltak jelen ebben a teljes odaadottságban. A feleség egyetértése, támogatása nagyon fontos. A gyerekeik esetében nem okozott törést vagy értetlenséget, hogy az édesapjuk diakónus lett. Frikk József az egyházban mindig aktív volt, számukra ez nem volt új vagy komoly változás. De azt valós veszélynek látja, hogy „szétnyílik az olló” és a család, a gyerekek elveszítik a férjet és apát. A Frikk család esetében ez az olló most inkább záródik, mert rátaláltak egy közös útra, a szolgálat közös útjára. Ez a Chemin Neuf közösség és azon belül a Kána misszió. Itt Frikk József a feleségével együtt szolgál, sőt, ez már egy családi szolgálat, amibe a nyári táborban lányuk is bekapcsolódik. A nagyobb fia úgy fogalmazta meg, amikor diakónus lett az édesapja, hogy ez egy vagány dolog. Kisfia pedig vele együtt vesz részt a szentmiséken. Amíg édesapja diakonizál, ő ministrál és fontos számára, hogy így is együtt lehet édesapjával.

Mi a „diakónus-identitás”?

A diakónus fél lábbal a világban, fél lábbal az egyházban áll, hidat képez. Erről a hídról néha könnyebben eljut az Ige egy szkeptikus vagy kereső emberhez. Egy házasság, családos ember talán az Örömhírt is többekhez közel tudja vinni életállapotából, megszólíthatóságából, elérhetőségéből adódóan. Más közegben él, mozog. A diakónusok közös halmazt képeznek

mind a papsággal, mind pedig a hívekkel. A diakónusnak lehet is egy ilyen szerepe – Frikk József gyakorolja is –, hogy közvetítő legyen a hívek vagy a munkatársak és a plébános között.

Meglátása szerint a diakonátust, ahány diakónus van, annyiféleképpen éli meg. Mindenkinek más az, ami a fontos, vagy fontosabb. A közösségvezetés, a misszió, a liturgia, de van, akinek a karitatív tevékenység. Van, aki egy adott nemzetiséggel foglalkozik vagy pasztorál. Tehát, ahány diakónus annyiféle.

Frikk József szolgálatát, diakónusi identitását így határozta meg egy korábbi interjúban: „Szeretném Istent dicsőíteni, és közbenjárni az emberekért. Feladatom az evangelizáció és a misszió. Ez a kettő, mint egy érme két oldala határozza meg a szolgálatomat.”¹¹³

¹¹³<https://www.magyarkurir.hu/nezopont/isten-utjai-punkosdkor-allando-diakonusokat-szentelnek-szombathelyi-egyhazmegyeben> Utolsó megtekintés: 2024. 12.30.

Frics Zoltán állandó diakónus

Salgótarjában született. Gyerekkorától katolikus neveltetést kapott, közösségek (ifjúsági, cserkész) tagja volt, táborokat szervezett. Frics Zoltán mindig aktívan részt vett az egyházközsége életében. Házasságkötése után, egy plébános kérésére egy üresen álló plébániára költözött feleségével. Ez meghatározta számára azt az irányvonalat, hogy közösségekkel is foglalkozzon. Mindemellett 2005-ig tanítóként dolgozott, ekkor vette át a Váci Egyházmegyébe Dr. Beer Miklós püspök főállású lelkipásztori munkatársként.

2001 és 2016 között akolitusként szolgált. Akolitusá avatása egy olyan lépés volt, ami megerősítette abban, hogy az Egyházban, az Egyházért dolgozni, Isten országát építeni a legjobb dolog.

2007-ben Vecsésre költözött családjával az akkor ott szolgáló Varga Péter atya hívására. Mellette formálódott. 2015-ben a plébános elkerült Vecsésről, ekkor érezte meg Frics Zoltán az erős hívást a diakónusi hivatás felé. Péter atyával egyetértésben és a megyéspüspök úr kérésére jelentkezett a Váci Egyházmegye diakónus képzésére.

2016. június 18-án szentelték diakónussá. 2016. szeptember elsejétől a vecsési Irgalmas Jézus Plébánia plébániaszervező diakónusa volt. Jelenleg a Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos Ház igazgatója Gödöllő-Máriabesnyőn. Feleségével – akivel 2000-ben házasodott össze – együtt szolgálnak itt. Négy gyermekük van. 2023. szeptember 1-től a Váci Egyházmegye plébániai-intéző képzésének vezetője.

Elfogadják a diakónust a közösségben?

Frics Zoltán abban a közösségben lett diakónus, ahol szentelése előtt közel 10 évet szolgált. A közösség tagjai közül többekben fogalmazódtak meg kérdések ennek kapcsán. Hogyan lehetséges, hogy most már áldást ad, temetéseket végez, keresztel, esket? Hiába próbált diakónusként a szentelésből adódó lehetőségeivel élni, sokszor falakba ütközött. Ez törést, szomorúságot okozott neki. Változás akkor kezdődött, amikor a közösségbe új tagok kerültek, olyan emberek, akik újfajta nézőponttal és nyitottsággal érkeztek és örültek a diakónus jelenlétének.

Frics Zoltánnak pozitív élményei vannak a papok körében az állandó diakónusi szolgálat elfogadtságáról. Gárdonyban van egy lakásuk. A helyi plébános, mióta megtudta, hogy állandó diakónus, rendszeresen hívja őt szolgálni, ha ott vannak. A Váci Egyházmegyében hasonló elfogadást élt meg. Úgy gondolja, abban a szerencsés helyzetben van, hogy a lelkigyakorlatos házba érkező, töltekezni, épülni vágyó emberek, így az ideérkező atyák is, örömmel látják azt, hogy diakónusként vezeti az intézményt. De tudja azt is, hogy lehetnek azért olyan papok, akik nehezebben tudják elfogadni az állandó diakónusokat. Az is látszik, papok és világiak részéről is egyaránt, hogy még nem tudják elhelyezni az egyházi hétköznapiakban a diakónusokat, sőt azt sem, hogy egy diakónus szentelésénél fogva milyen szolgálatokat végezhet. Úgy érzi, sokszor az ellenézés az ismeretek hiányából fakad. Vegyes a kép. Van, akit lehet formálni, van, akit nem. Frics Zoltán kiemelte a diakónusképzés fontosságát, ami nagyon stabil lelki és szellemi alapot ad a szolgálatba álló diakónusoknak. De a hívek edukációja szintén fontos lenne, hogy megismerjék ki a diakónus, mik a feladatai, hogyan gazdagítja személye az Egyházat.

Mi a hétköznapiak gyakorlata?

Az egyházmegye diakónus csoportjának tagjaként látja annak fontosságát, hogy folyamatosan törődjenek az egyházmegye diakónusaival. Külön figyelmet fordítanak a

diakónus feleségek megszólítására. Most már azokat a feleségeket is bevonják ebbe, akik férjét a következő évben szentelik. Alapfeltétel, hogy a házastárs is beleegyezzen a szentelésbe, ez egy közös döntés. A cél az, hogy a feleségeket úgy tudják bevonni ebbe a folyamatba, hogy érezzék, diakónus feleségnek lenni jó dolog! Most eljött annak is az ideje, hogy egy másik réteget, a diakónusok gyermekeit is megszólítsák. Nekik kötetlen együttléteket, családi napot rendeznek, igyekeznek közösségbe szervezni őket.

Fontosnak tartják azt is, hogy papok és diakónusok közösen beszélgessenek, legyen meg a találkozás tere és lehetősége. Ez is segíthet a nehézségek leküzdésében. A diakónusok száma, főleg, ha ehhez még hozzávesszük feleségeiket is, lassan eléri a papok létszámát, ezért most az a cél, hogy hasonlóan a papokhoz, nekik is legyen egyházmegyén belül külön spirituálisuk, akivel bármit meg tudnak osztani, tőle lelki támogatást kaphatnak.

A Váci Egyházmegye azt is szem előtt tartja, hogy diakónusai anyagilag is legyenek megbecsülve. Van olyan diakónus, aki a civil munkája mellett végzi a szolgálatot, és van, aki főállásban végzi ezt a munkát. Frics Zoltán úgy látja, a püspökségen jól tudják, hogy aki főállásban végzi a munkáját, annak mekkora fizetésre van szüksége ahhoz, hogy a családját el tudja tartani. Ezt a diakónusok odafigyelésként, törődésként élik meg, mint ahogy azt is, hogy szolgálatukat a püspökség emberileg is elismeri, ahol lehet, segíti.

Az operatív munkát könnyíti meg egy úgynevezett diakónus-pap feladat és szolgálattervező űrlap, aminek segítségével meg tudják szervezni a közös munkát. Ezzel a papok és diakónusok közötti kommunikációt is sikerült jelentősen előmozdítani. Áttekinthetően, egy adott évre vonatkozóan tudják a feladatokat elosztani. Biztosíték az atyáknak és a diakónusoknak is. A papság válláról terheket tudnak így levenni, a diakónus pedig láttatni tudja a határait, nem vállalja túl magát, ami a családi életére is jó hatással lehet.

A Váci Egyházmegye pasztorális terve épít a diakónusok szolgálatára. Azokon a területeken is, ahol egy gyakorlatias, a világban jobban eligazodó, de a klérushoz tartozó személy hatékonyabb tud lenni, mint egy pap. Az atyáknak így több ideje marad a lelkipásztori feladataik ellátására.

Mi a „diakónus-identitás”?

Frics Zoltán mindig szem előtt tartotta, amit Molnár Ferenc „fődiakónustól” tanult, hogy nekik nem pappótlékoknak kell lenniük. Akkor azt érezte és ma már meg is bizonyosodott róla, nem kell, hogy egy diakónusnak egészséges vágya legyen arra, hogy egy plébániát vezessen. Vecsésen nagy lendülettel vágott bele a plébániaszervezői munkába. Elvezte és kihívásként élte meg ezt a feladatot. A felesége gyakorlatilag ugyanezt csinálta és közösen nagyon jó csapatot alkottak. Ma már úgy gondolja, hogy jobb, ha a Jóisten ezt a feladatot egy cölebsz papra bízza. Úgy érezte, hogy a nap végén, túl a sok-sok feladaton és programon, amikor magára zárta volna az ajtót, és azt mondhatta volna, ez mostantól az „énidőm”, akkor férjként, családapaként kellett jelen lennie. Jöttek a gyerekek, akikkel játszani, tanulni kell és ott voltak az egyéb feladatok is, mint a takarítás, bevásárlás és még mi minden. Ez egyre nagyobb teherként rakódott rá, de mindig nyitott volt arra, hogy megtegye, amit a Jóisten rábízott.

Az, amit Frics Zoltán diakónus identitásnak nevezne, az az egyéni kiválóságokban, karizmákban rejlik. Van, aki a karitással foglalkozik, más a családokkal, közösségekkel, evangelizálással ér el sikereket. Ez a szolgálatok sokfélesége, aminek célja, hogy közelebb tudják vonzani az embereket az Örömhírhez, majd a papokon keresztül a Szentségekhez vezessék őket. Feladatának tekinti, hogy olyan példát mutasson, amittől a vele kapcsolatba kerülő emberek szívesen tesznek lépéseket a Jóisten felé. Amikor a püspök úr a Mater Salvatoris Lelkigyakorlatos Ház vezetésével bízta meg, akkor úgy érezte, most jött el az az idő, hogy igazán diakónus lehessen. Ez testhez álló feladat, amit szívesen csinál. Úgy gondolja, hogy ha

a lelkigyakorlatos házat sikerül jól vezetniük, akkor ez egy nagyon nagy lehetőség arra, hogy az ide betérők érezzék, hogy érdemes tovább lépegetni az Isten felé vezető úton.

Elfogadja a család a szolgálatát?

Frics Zoltán családjában nem volt konfliktus diakónusi szolgálatából adódóan. Ritkán talán érzékelhető volt otthon a hiánya, aminek hangot adtak a családtagok, de úgy érzi, ez inkább a helyzet konstatálása volt, mint negatív érzelmi reakció. Ezért szerencsésnek tartja magát.

Felesége is katekéta. Úgy nőttek fel a gyermekeik, hogy látták, ők az Egyházban élnek, mozognak. 24 év házasság távlatából azért azt látja, hogy néhány helyzetben talán jobb lett volna, ha több idő jut a családjára. Sajnos van olyan diakónus ismerőse, aki elmesélte, hogy az ő gyerekei a szolgálata miatt fordultak el a közösségi élettől, még ha az egyháztól nem is teljesen. Azért a helyes egyensúly megteremtését a szolgálat és a család között fontosnak tartja. Ezt a diakónusnak kell érezni, a család és a háztárs rezdüléseire is folyamatosan figyelni.

Hernád Sándor állandó diakónus

1947. november 1-jén született. Tengerészként dolgozott. Magyarországon az első között szentelték diakónussá, akkori plébánosa, Fülöp Dezső kérésére, Magyarországon a tizenkettedikként. Munkája miatt sokszor távol volt Magyarországtól, akár több mint egy évet is, így tanulmányai 1985-1991 között megnyúltak. A Rákosszentmihályi plébániatemplomban szentelték diakónussá 1995. június 11-én. azóta is ott szolgál.

Hol van a diakónus helye az Egyházban?

Hernád Sándor elmondta, hogy szentelése után azt tapasztalta, hogy a hívők nem tudnak mit kezdeni egy családos diakónussal. Akkor ez még nagyon új volt. A II. Vatikáni Zsinat által helyreállított állandó diakonátus alulról jövő kezdeményezés hatására újult meg. Addig, közel ezer éven át csak átmeneti szentségi fokozatként tekintettek a diakonátusra. Sok kérdés megfogalmazódott, hogy minek diakónus, ki a diakónus, ki legyen diakónus? Észrevették, hogy nagyon sok olyan terület van az Egyházban, ahol a diakónus szolgálni tud. A német modell követhető, követendő példaként állt a többi ország előtt. A magyarországi püspökök között volt, aki felismerte, hogy ebben van ráció és jó lehetőség. Ma már 202 diakónus van a Kárpát-medencében.

Fontos világosan látni, hogy a diakónus nem pappótlék, a diakónus és a pap nem zavarja egymás köreit. A diakónus boldogan és büszkén tart igeliturgiát áldoztatással, kiosztja az Eucharisziát, de ha nincs pap, nincs átválogtatott Szentség, akkor a diakónus nem tud csodát tenni. Ugyanakkor a diakonátus nem csak a liturgikus tevékenységről szól, a diakónia az élet és a társadalom minden területén végezhető. A felszentelt diakónusokat az Egyház a diakóniai küldetése jeleként állítja, szerepét és szolgálatát ekként kell érteni.

A diakónus minden egyházmegyében, minden plébánián be tud illeszkedni és megtalálja a helyét, ahol elfogadják. Hernád Sándor elmondása szerint az feltétlenül látszik, hogy a hívek őt elfogadják. A megfigyelés pedig az, hogy mert családos, civil foglalkozással rendelkező ember közelebb van a hívekhez és a gondjaikat, az életüket akár könnyebben meg is osztják vele. Ennek következményének látja azt is, hogy a diakónusra természetes módon hullik a karitás feladata. Úgy érzi, neki a szegényekhez inkább van küldetése, mint a papnak.

A papok sok esetben nehezen működnek együtt a diakónussal. Több olyan, diakónus által is elvégezhető feladat van (pl. esketés, keresztes, szentelmények, temetés), amit az atyák végeznek. Hernád Sándor ebből a szempontból szerencsésnek érzi magát – az interjú közben is csörgött a telefonja, egy sírkő megáldása kapcsán keresték –, plébánosa már a kezdet kezdetén delegálta neki ezeket a feladatokat. Azt is megfigyelte, hogy a hívek sokszor gondolják úgy, hogy a kegyelem jobban árad, ha egy pap közvetíti. Itt említette Hernád Sándor az Élő Rózsafüzér zárandoklaton való tapasztalatait. Nem minden esetben vesz részt rajta pap és a város megáldás után, amit ő végzett többen megkérdezték, hogy ez most érvényes volt? A válasz mindig ugyanaz. Egyrészt, hogy az áldást Isten adja, másrészt a diakónust is püspök szentelte fel.

Hernád Sándort a rákosszentmihályi hívek kezdetektől fogva elfogadták. Ehhez több minden hozzájárult. Első plébánosa egyes típusú cukorbeteg volt, elvesztette látását, állapota folyamatosan romlott. Hernád Sándor ott állt az oltárnál az átválogtató és feloldozó hatalom nélkül, de felszentelt diakónusként. Így volt lehetséges, hogy miután felolvasta az evangéliumot, szóljon neki a plébános úr, hogy prédikáljon is, mert ő nagyon gyengének érzi magát. Ezek olyan váratlan helyzetek voltak, amelyeknek meg kellett felelni. Amikor képzése során először hallott arról, hogy mennyi mindent fog csinálni diakónusként, akkor nem akarta elhinni és nem is érezte képesnek magát erre. A szentelésben kapott kegyelem és a Szentlélek

által sikerült neki. Hernád Sándor hiszi, hogy ha az Isten meghív egy feladatra minket, akkor add hozzá annyi képességet, hogy legalább „szégyent ne hozzunk a mi Urunk Jézus Krisztus fejére”.

Így történt, hogy a plébániai helyzetből adódóan, kezdettől fogva mind a pasztoráció és liturgia területén, mind a feladatok teljes skáláján tevékenykedett és tette, amire diakónusként felhatalmazással bírt. Mikor Horváth Zoltán lett a rákosszentmihályi plébános, megkérte Hernád Sándort, hogy a Szent Imre templomban a két vasárnapi és az ünnepi szentmiséken ő prédikáljon (Ormai Imre szolgált itt). Ez azóta is tart, így az Ige szolgálata is évtizedek óta rendszeres feladatai közé tartozik. Persze ő is tud arról, hogy egyes helyeken a diakónus nem vagy csak ritkán prédikál, esetleg más területen sem teljesedik ki a szolgálata, és feleslegesnek érezheti magát.

Ha az ember a diakonátust a mélységeiben tekinti, akkor rádöbben, hogy itthon is lehet diakonizálni, meg a lépcsőházban is, meg a boltban is, ha az emberekhez való közelséget vesszük alapul. A szentelési szertartásban az evangéliumos könyvet adják át a diakónusnak, tehát az ige szolgálatába egyrészt belefér az is, hogy homíliát tart a szentmisén vagy az, hogy gyakorlatilag a misszió az élete a világ minden területén. Hernád Sándor is ráerősített arra, hogy a diakónus az, aki elvezeti az embereket a templomba, a paphoz és átadja neki a kezüket. Missziója, hogy minden vasárnap felkeresi az „első péntekes” betegeket, elviszi az Örömhírt és az Eucharisziát, így nemcsak havonta egyszer tudnak szentáldozáshoz járulni, hanem minden vasárnap. Tud jó szót is adni nekik, és amikor szükséges, megszervezi a találkozást a plébános atyával is.

A papok hozzáállása Hernád Sándor diakónusi szolgálatához szintén jónak mondható. Régóta egy helyen van, most a harmadik plébánossal szolgál Rákosszentmihályon, így az atyák mindig „megörökölték” őt. Plébánosaival, az esperes kerület papjaival kollegiálisnak tartja kapcsolatát.

Hernád Sándor a diakónusok szolgálatának szerepét fontosnak látja az Egyház megújulásával kapcsolatban. Szerinte a magyarországi egyházmegyék közül főként a Váci Egyházmegyének van komoly koncepciója. Ezt a fejlődést a püspökváltás sem akadályozta meg. Marton Zsolt új püspökként is meglátta ebben a jó lehetőséget és tovább folytatta a diakónusok szolgálatának építését. Hernád Sándor szerint egy fantasztikus, alulról építkező, nyitott egyházmodell működik Vácott. Véleménye szerint a többi egyházmegye erre még nem helyez megfelelő hangsúlyt, de úgy gondolja, előbb-utóbb mindenhol beindul a fejlődés.

Évenként egy alkalommal találkoznak az ország állandó diakónusai. Ilyenkor azt lehet látni, hogy mindenki teszi a dolgát, a legnehezebb helyzetben is. Van azonban néhány eset, amikor a diakónusnak kevesebb lehetőség jut, a mellőzöttséget élik meg.

Mi a „diakónus-identitás”?

Ahány ordinárius, ahány plébános, a diakónusokhoz való hozzáállás mindenhol annyiféleképpen működik. Egy pap esetében nagyjából nyilvánvaló, hogy mi lesz a feladata a szentelést követően. Egyházszerkezileg világos a struktúra. Ez működőképes dolog, de azért az látszik, hogy ebben az állandó diakónusok helye nem egészen meghatározott. Ennek okát Hernád Sándor abban találja, hogy az Egyház korához képest a diakonátus megújított intézménye még nagyon fiatal. Meg kell teremteni a „diakónus identitást”. Ferenc pápa mondja a papoknak, hogy menjetek ki a perifériára. Neki ez már nehéz, idősnek érzi már magát, de a jövőt ebben látja. Nekik úgy telt az életük, hogy a templomban várták a híveket. Ma már Magyarország missziós területté vált. A diakónus az emberek között Krisztus feléjük irányuló szeretetének a jele lehet.

Lehet családosul szolgálni?

A diakónusszentelés után a nős diakónus élete egészen megváltozik, máshova tolódnak a hangsúlyok. A feleség ezt vállalja, aláírja, de ahogy a diakónus, ő is csak később szembesül azzal, hogy valójában mire vállalkozott. Ez ugyanígy van a papi hivatással és bármilyen más hivatással is. Előre kell igent mondani arra, amit még nem látunk világosan. Nehéz, de Hernád Sándor úgy érzi, ez az elköteleződés nagyon megerősít. Megvallja, hogy talán nála is túlzásba ment a szolgálat a családi élet rovására, ezt tovább nehezíti az, hogy a gyerekei, unokái távolabb élnek. A leterheltségben szerepe van annak is, hogy a hívek is elkényelmesedtek. Elvárják, hogy a rózsafüzért, a kereszttutat felszentelt ember vezesse, nem pedig az öntevékeny hívek. Ezekre a feladatokra fel kell készülni, fontos az összeszedettség. Ez kivonja a diakónust a családból és olthatatlanul feszültségek keletkeznek közte és a házastársa között. Megesik, hogy az Egyházban tevékeny férfiak azért nem akarnak diakónusok lenni, mert tartanak attól, hogy nem lesz idejük semmire, megváltozik az életük. És persze az evangéliumnak az a feladata, hogy megváltoztassa az embert, az életét is, de meg kell találni az egyensúlyt, ami nehéz. Hernád Sándor katonakorából idézet egy mondást, hogy a szolgálat nem szívesség, hanem feladat. Szívből jövő, önként és nem szűnő buzgósággal végzett feladat, ami addig tart, ameddig a diakónus fizikailag képes rá.

Hernád Sándor elmondta, hogy felesége elfogadta hivatását és büszke is volt rá, de az ő szempontjait is meg lehet érteni. Neki az állandó diakónus elsősorban a férje, a gyerekeknek apa és így tovább. Nehéz feladat mindig és mindenütt megfelelni.

Hernád Sándor gyerekei már fiatal felnőttek voltak, amikor ő diakónus lett. Úgy érzi, ők nem fogadták örömmel szentelésének hírét. Kalandos élete volt tengerészként és aztán diakónusként is sokat volt távol az otthonától. Gyerekei ezt rosszul élték meg, feszültséget okozott a családban.

Erőt ad a házasság?

Hernád Sándor szerint a házasságnak és az egyházi rendnek van egymásra gyakorolt hatása. Az állandó diakónus, ha házas, akkor elsősorban házas. Ezt a szövetséget kötötte meg előbb. A feleség jogosan várja el, hogy legyen dedikált idő arra, amikor a férje csak vele foglalkozik. Ez elengedhetetlen. A házasság az az életszövetség, ami a hátországot jelenti, ahova hazatérhet az ember, ahol elfogadják, ahol imáikkal kísérik.

Kunszabó Zoltán állandó diakónus

Budapesten született 1966. november 16-án. Gyöngyösön nőtt fel, majd családjával Budapestre költöztek. Az ELTE magyar–történelem szakán végzett 1991-ben. Tanulmányai közben 1989-ben megtér a Hit Gyülekezetében, de néhány hónappal később katolizál. A papi hivatás is felmerül benne, de megismerkedik későbbi feleségével, Pannival, és innentől már tudja, hogy családos emberként szeretne Istennek szolgálni.

Dolgozott a Magyar Rádió Irodalmi Osztályán szerkesztőként, majd az Új Ember katolikus hetilap újságírója lett. Évekig aktív tagja volt az Emmausz Közösség városmajori csoportjának, végül munkáit félretéve, 1994-ben létrehozta barátaival a Lélek és Élet Alapítványt a keresztény hit terjesztése, keresztény közösségek alapítása és fejlesztése érdekében. 1997. január elsején missziós céllal megalapították az Új Jeruzsálem Katolikus Közösséget, melynek máig vezetője. Ez a közösség 2011. óta egyházi jogi személy státuszban működik. Az Új Jeruzsálem egy missziós, evangélium-központú, katolikus, ökumenikusan nyitott, pünkösdben élő, dicsőítő, szolgáló, testvéri, elkötelezett közösség. A 2007-es Budapesti Városmisszió képzési felelőse és egyik főszervezője volt. 2007-ben főiskolai, 2010-ben MA diplomát szerzett katolikus teológiából, majd a doktori kurzus elvégzésével 2013-ban licenciátusi fokozatban részesült a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen.¹¹⁴

Állandó diakónussá Esztergomban szentelték 2007. június 16-án. Állandó diakónus Budapesten a terézvárosi Avilai Nagy Szent Teréz plébánián 2007-2012, a Budapest-Béke Királynője plébánián 2012-től. 2020 nyaratól az Állandó Diakónusok Referense a Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében.

Egyenes az út a diakónus szentelésig?

Kunszabó Zoltán elmondta, hogy az útja a diakónusszentelésig egyrészt egyértelmű volt, másrészt nem. A meghívása az evangelizációs szolgálatra – ami a magja mindennek, amit csinál – már a megtérése pillanatától megvolt. Később mozgalmi keretek között tevékenykedett, ott is volt egy megtérésük az Egyházhoz, amikor újra értelmezték, hogy mit csinálnak, és kimondták, hogy ezt ők mind az egyházban és az egyházzal együtt akarják tenni, méghozzá a hierarchikus egyházzal. Egyrészt ezért volt egyértelmű az útja a diakónusszentelésig. Másrészt, mivel annyira az egyház perifériáján mozogtak nem szellemi, hanem inkább szociológiai értelemben, ezért ez az út mégsem volt logikus. A Gondviselés sok beavatkozását látta. A kulcs az volt, amikor 2004 táján egy plébános atya – akinek nem tartozott a plébániájához – megkérte az Új Jeruzsálem közösséget egy roma missziós projektre. Ez nagyon jól sikerült, sok cigány megtért. Akkor ez az atya vetette fel, hogy nem akar-e diakónus lenni. Várt már erre a kérdésre, mert érezte, hogy a „laikus igehirdető” nem annyira bevett kategória az egyházban. Afrikában, az Egyesült Államokban és egyéb helyeken van rá példa bőséggel, de Magyarországon a Katolikus Egyházon belül nincs. Úgy érezte, úgy, hogy ő laikus igehirdető, azzal nincs a helyén. Ráadásul főállásban végezte. Úgy látta, hogy logikus és egyházjogilag is biztonságos keret az állandó diakonátus lenne. Mivel ők soha nem egy plébániához kötődve szolgáltak és a hírük se volt akkoriban túl jó, nehéznek tűnt, hogy ebből a pozícióból valaki állandó diakónus lehessen. Kunszabó Zoltán úgy érzi, hogy ma már nagyobb tisztelettel fordulnak a közösség felé, mint megérdemelnék, de az elején nem így volt. De az állandó diakonátus gondolata gyökeret vert, majd a fent említett atya közvetítésével és az ő plébániájához kapcsolódva megnyílt az út a diakónusszenteléséhez. Érdekes módon aztán a missziós tevékenysége és azok a nagy

¹¹⁴ <https://uj-jeruzsalem.hu/bemutatkozas/>

projektek, mint a Városmisszió, az Eucharisztikus Kongresszushoz kapcsolódó Missziós Művek már magához a megyéspüspökhöz rendelték a szolgálatát.

Kunszabó Zoltán úgy foglalta össze, hogy az egyértelmű meghívása az evangelizációra már rámutatott a diakonátusra, az egyházi helyzetből fakadó nehézségeket pedig a Gondviselés áthidalta.

Hol a diakónus helye az Egyházban?

Kunszabó Zoltán elmondta, hogy diakónusszentelése lelki értelemben is többletet adott addigi tevékenységéhez. A reformáció óta izgalmas kérdés, hogy az egyén személyes istenkapcsolata, illetve a Szentíráshoz fűződő mély szeretete és az Ige szolgálata, az hogyan kapcsolódik be az Egyház egyetemes küldetésébe, fegyelmi rendjébe, pasztorális munkájába? Amikor a megyéspüspök a szentelésben a Szentírást átadta azokkal a szavakkal, hogy éld és hirdesd, azonnal minden a helyére került. Úgy élte meg, hogy gyakorlatilag az egész eddigi szolgálatát visszamenőlegesen rehabilitálták. Az Egyház részéről egy nagy befogadás és egy olyan küldetés, amire úgy érzi, hogy szüksége volt.

Úgy gondolja, hogy diakónusszentelése biztonságot is adott. Kapott erőt, felhatalmazást lelki, személyes és spirituális értelemben is. Ezek kézzel foghatóak voltak. Szentelése után megélte az elfogadást is. A papság nagy szeretettel fordult felé. Tudja, hogy nem minden diakónusnak ez a tapasztalata, de neki ez volt. Az elfogadás az atyák részéről, a kollegiális viszony máig megmaradt.

Elmondta, hogy nagyon szereti a katolikus ekkleziológiát, a „nagy víziót”. Azt gondolja, hogy kimondottan az egyház missziós tanítása az, ami visszavezet minket a helyes, kérügmatis és dogmatis alapokhoz. Ha valaki evangelizál, akkor kénytelen egy letisztult, rendszerezett katolikus hittel rendelkeznie.

Ő a missziós, evangelizáló tevékenységben érzi otthon magát. Látja a létjogosultságát a mozgalmi jellegű közösségének, mert olyat visznek a plébániára, ami egyelőre még ott nincs. Kunszabó Zoltán bízik benne, hogy egyszer fölöslegessé válik.

A diakónusok alapfeladatai közül az Új Jeruzsálem közösség az evangelizációt végzi, de ehhez ugyanúgy hozzátartozik a liturgiában való részvétel és a karitás is. Kunszabó Zoltán úgy fogalmazott, hogy a misszió az, ami behozza a másik kettőt is. Ez nemcsak egy általános misszió, hanem az, amit Szent II. János Pál pápa meghirdetett és amit Ferenc pápa is hangsúlyoz, új evangelizáció.

Amikor Kunszabó Zoltán és csapata elkezd egy közösségben evangelizálni, a hálójuk, amit kivetettek mindenféle halat összefog. Úgy gondolja, ha az evangelizációt, a missziós tevékenységet jól végzik, akkor ez így természetes. Találkoznak hajléktalannal, romával, szegénnyel, gyereket egyedül nevelő anyukával, akik mind testvérekké lesznek. Az evangelizátornak ilyenkor az is a feladata, hogy ne hagyják magukra őket. Ha helyben van számukra befogadó közeg, akkor azt megerősítik, ha nincs, akkor elkezdik ők gondozni ezt a kis közösséget. Nem minden plébánia van berendezkedve a megtérők fogadására, ezekben az esetekben ezt a háttérrel is biztosítják. A kilencvenes évek közepén nagy sikereik voltak a periférián lévőkkel. Ebből a tevékenységből született meg 2011-ben a Csak Egyet Szolgálat. Hajléktalanok nappali gondozását végzik. Minden nap nyitva van Budapesten a Király utca és Izabella utca sarkán.

Szolgálatukban alapelv, hogy kenyeret is és az Élet Kenyerét is adják. Jézus Krisztus nélkül nem csinálnak semmit. Ez nagyon gyümölcsöző volt kezdettől fogva, igazi megtérésekkel. Főleg az elején. Úgy tapasztalta, hogy az Úr kezdetben mindig ad egy nagy lökést, de utána már sokkal harcosabb időszakok is jönnek.

Kunszabó Zoltán úgy gondolja, hogy az evangelizációnak a beteljesülése egy megtérő életében az, amikor elkezd liturgikus és szentségi életet élni a közösségi élet mellett vagy annak

részeként. A cél az, hogy elkísérje őket a keresztségig, az életgyónásig, a szentségi életig. Ez az alapfeladatok közül a harmadik, amit diakónusként végez.

A nem kimondottan missziós alkalmak jellemző módon szentmisével vannak egybekötve, tehát nem csak ima alkalmak. Kunszabó Zoltán nagyon fontosnak tartja, hogy a három munus mindig jelen legyen, még akkor is, ha náluk a hangsúly az evangelizáción van.

Mi a „diakónus-identitás”?

Az egyházközségekben a diakónus egy jel, aki megjeleníti a hármasság küldetését. Ennek ellenére az látszik, hogy a püspökök egyházmegyékként máshogy állnak az állandó diakonátus kérdéséhez. Kunszabó Zoltán elmondta, hogy szerinte feltétlenül szüksége van a magyar egyháznak az állandó diakónusok szolgálatára. A Lumen Gentiumban olyan személyként jelenik meg az állandó diakónus, aki nem ugyanazt csinálja, mint a pap. Mégis megesis, hogy „pappótlékként” tekintenek rá. Miért van szükség diakónusra? Van sok olyan terület, ahova egy pap nem jut el. Ott is kell beszélni és még inkább szeretettel megjeleníteni, segítséget, meghívást vinni. Kunszabó Zoltán elmondta, hogy ő szolgált Budapesten a VIII. kerületben és ott a Magdolna negyed minden lepusztult lakásába nem tudott eljutni a plébános, de ott is kérnek keresztlőt, temetést, ott is lehet kapcsolatot építeni, a hittanosokon keresztül el lehetne érni a családokat. Nagyon sok lehetőség van és ennek egy részét elvégezhetik laikus segítők is. Bár Kunszabó Zoltán úgy gondolja, hogy a laikus segítők szolgálatával is hadilábon állunk. Szerinte méginkább, mint a diakónusok kérdésével. Ott vannak vidéken az aprófalvas területek, a városokban a lakótelepek és valahogy el kéne jutni az emberekhez. A családokkal kapcsolatba kéne lépni, majd ideális esetben ezeket a családokat bekapcsolni a plébániára, családok közösségeibe. Szükség van a közösségi keretre, mert a frissen betérők nehezebben maradnak meg a liturgián, ha csak az a kapcsolódási pont kisebb az esély a sikerre. Ha van közösség, akkor ott van befogadó közeg, társas kapcsolatok. Kunszabó Zoltán ebben kiemelte az állandó diakónusok szolgálatának lehetőségét. A diakónus tud evangelizálni, tanúságot tenni, közösséget teremteni, bevonzani az embereket. Szervezhet Szentlélek szemináriumot, Alpha kurzust, viheti az újonnan betérőket Cursillora, Házas hétvégére, Schönstatt Mozgalmat telepíthet meg. Egy diakónus ennek a kovászává válhat. Kunszabó Zoltán kiemelte, hogy nagyon nagy szükség van a diakónusokra és ha a diakónus ismeri a határait, akkor nem lehet konkurencia a papság számára, mert a diakónus és a pap egészen egyszerűen mást csinálnak.

Kunszabó Zoltán is azt vallja – amit több állandó diakónus is megfogalmazott – hogy a diakónus az, aki megszólítja az embereket, közel viszi hozzájuk az Örömhírt és ő lesz az is, aki elvezeti az embereket a papokhoz és átadja nekik a kezüket.

A diakónusok szerepe még formálódik. Minden diakónus azt csinálja, amit jó minőségben le tud fedni, vagy amit ki tud harcolni magának. Úttörőként sokszor teljesen járatlan utakat tapos. Ilyenkor nem valamit folytatnia kell, hanem valamit megalapítani. Kunszabó Zoltán úgy gondolja, hogy jelenleg, mivel az állandó diakonátus rövid múltra visszatekintő intézmény, a „fészkelődés” időszaka zajlik, amikor mindenki keresi a helyét. Bíboros atya a főegyházmegyében most leginkább a papok segítőjeként gondol a diakónusokra, akik a nagyvárosi pasztorációban vállalnak szerepet.

Kunszabó Zoltán véleménye szerint az egyházban egy túlzottan kreatív ember könnyen problematikus lehet. Ezt nem kritikaként fogalmazta meg, hanem inkább csoportdinamikai vagy szociológiai értelemben. Látni kell, hogy a püspök atyák már bajlódtak eleget a papjaikkal, így esetleg tarthatnak attól, hogy ha lesz még egy lelkes felszentelt réteg, az még több ilyen elszabadult hajóágyút jelenthet. Mert nem biztos, hogy a diakónus illeszkedni akar majd, vagy megvan benne a lojalitás. És ha az egyházban egyes személyekkel kapcsolatban vannak problémák, azt a média méginkább felhangosítja. Ezért lehet a püspökökben jelenleg óvatosság és egyfajta útkeresés az állandó diakonátussal kapcsolatban.

Kunszabó Zoltán kitért a Váci Egyházmegyére. Ott megfigyelhető volt egy nagy felfutás, nagy számban szentelődtek az állandó diakónusok jó és rossz tapasztalatokat is hozva. Eztán következett egy kis megtorpanás, de úgy látja, mára már a bizalomvesztés megállt és új nyitás indult. Ezért nagyon hangsúlyos a diakónusok kiválasztása, képzése. Alapelveként fontosnak tartja, hogy bennük az emberi kiválóságot keressék.

A család segíti a szolgálatot?

A „Csak Egyet Szolgálat” kapcsán úgy fogalmazott, hogy egy diakónus-feleség nélkül az már nem ment volna. Ugyan őt szentelték fel, de úgy érzi, hogy az Úristen a „Csak Egyet Szolgálat” tevékenységét a feleségén keresztül bontakoztatta ki. Ez persze nem azt jelenti, hogy ő nem volt ott. Sőt, az alapítás időszakában nagyon intenzíven és évekig szolgált, evangelizált a közösségben, de a mű a feleségéhez kötődik.

Kunszabó Zoltán feltétlenül érzi a saját életében, hogy a diakónusszenteléssel kapott kegyelem megtámasztja a házasságát. Azt tapasztalja 32 évnyi házasság után, hogy a közös imádságuk élteti a kapcsolatukat. Persze szükséges a személyes imádság is, a közösségi liturgia, az egyéb szolgálatok, de valahogy a közös imádságuk, lelki egységük támaszt alá mindent. Itt behozott még egy fontos szempontot. Azt, hogy mennyire érzi magát hitelesnek? Szent Pál Tituszhoz írt és az 1. Timóteus levelét olvasva úgy tűnik, hogy az „otthon”, a családi élet hitelesíti a szerpapi szolgálatot, de fordítva soha. Tehát az állandó diakónus nem tündökölhet a templomban úgy, hogy utána hazamegy egy összeomlott házasságra, ahol a feleség szenved, a gyerekei elhidegültek, mert velük nincs igazi kapcsolata. Ezt a szempontot nagyon fontosnak tartja átgondolni. Nagyon hitelesnek kell lenni!

Az állandó diakónus szolgálatához szükség van bátorságra, szükséges a magabiztos fellépés, hisz ígét hirdetnek, tanítanak, az Egyházat és Jézus Krisztust képviselik. Ez a szilárd talapzat egyrészt a diakónus elmélyült Istenskapcsolatából, másrészt a családi élet biztonságából táplálkozik, és ettől nem lehet elrugaszkodni.

Milyen legyen a képzés?

Diakónus-jelölteknek kipróbált férfiakat kell felvenni. Ez ugyan csak két szó, de Kunszabó Zoltán szerint jól megfogalmazza az elvárást. Olyan embereket keresnek, akiknek van már egyházi múltja, 35 év feletti, és van egy portfóliója. Egy diakónus tudja megszólítani az embereket! Nézzünk rá, hogy szervezett-e már kirándulást, bált, foglalkozott-e hitoktatással, hallgatnak-e rá az emberek, van-e tekintélye, ki tudott-e alakítani egy jó kapcsolatot a plébánosával?

A jelentkezéshez szükség van plébánosi ajánlásra is. A felvételnél azt kell keresni, milyen gyümölcsöket termett eddigi élete során a jelentkező. Meghallgatják a feleségeket is, megpróbálnak belelátni a családi életükbe, hogy az mennyire harmonikus. Fontosak a teológiai ismeretek, intellektuális képességek. Nyilván nem tudósokat vagy professzorokat várnak, de teológiailag művelt, stabil hittel rendelkező embereket. Ez összességében egy jó kritériumrendszer, ami alapján ki lehet szűrni, hogy ki lesz megfelelő jelölt a diakónusi szolgálatra.

A Főegyházmegyei kétéves állandó diakónusképzés eddig a Váci Egyházmegyével közösen zajlott. A 2024/2025-ös tanévtől kezdve bíboros úr úgy döntött, hogy az Esztergomi Főiskola által szervezett képzésbe kapcsolja be a diakónus-jelölteket.

Az eddigi máriabesnyői képzésről elmondta, hogy nagy figyelmet fordít az emberi és spirituális fejlődésre. A feleségekkel és a plébánosokkal is van kapcsolattartás. Kritérium, hogy legyen a jelöltnek lelki vezetője és legalább kéthavonta találkozzanak. Legyen aktív plébániai szolgálata, rendszeresen vegyen részt a liturgiában. Szempont, hogy a képzés ne csak a

„padokban” folyjon, hanem a mindennapokban is. Ezért pasztorális projekteket is meg kell valósítani. Mindennek nagy részét próbálják most átemelni a főegyházmegyei képzésbe is, amiben most az intellektuális elmélyülés is nagy hangsúlyt kap. Neki – mint a jelöltek osztályfőnöknek – a feladata a lelki kísérés. Az a cél, hogy az előjárók folyamatosan rálássanak a jelöltek lelki fejlődésére, a családjára, plébániai szolgálatra és azonnal segíteni tudjanak, hogyha elakadás van. Ez fontos, mert a képzők felelősek azért, hogy amikor eltelik a két év, a főpásztornak olyan jelölteket prezentáljanak, akik tényleg a jó irányba tartanak.

A képzési előjárókat a szentelési liturgiában meg kell kérdezni, hogy méltónak tartják-e a jelölteket. Ez nagyon komoly felelősség. Az átmeneti és állandó diakónusok szentelése és a papszentelés egy liturgián belül zajlik. A legutóbbi szentelésen hét állandó diakónust és egy áldozópapot szentelt a bíboros atya. Az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyében már közel ötven állandó diakónus szolgál és küszöbön áll az újabb szentelés. A célunk, hogy a magas színvonal megmaradjon, mind a képzés, mind a jelöltek tekintetében és ez nagy kihívás – zárta szavait Kunszabó Zoltán.

Kovács Gábor állandó diakónus-jelölt

1969-ben született Esztergomban. Szociológus és teológiai egyetemi végzettsége van, de borász szakmát is tanult, amit családi szőlőjükben hasznosít. Foglalkozott innovatív munkaerőpiaci kezdeményezésekkel és a szociális gazdaságban működő nonprofit vállalkozások fejlesztésével, illetve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat regionális ügyvezetőjeként és programvezetőjeként is tevékenykedett nyolc éven keresztül. Itt szociális gazdaságfejlesztéssel, foglalkoztatási programok kialakításával és megvalósításával bízták meg. Feleségével Esztergomban élnek.¹¹⁵ A Váci Egyházmegyei Karitászigazgatója 2021. január 11-től. 2024. szeptemberétől egyházmegyei HR vezető. Jelenleg az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye diakónusképzésében vesz részt, várhatóan 2025. június 14-én lesz a szentelése.

Hogyan indult az útja a diakonátus felé?

Amikor a Máltai Szeretetszolgálatnál dolgozott megkereste dr. Ménesi Balázs, aki a Váci Egyházmegye vagyonkezelője és állandó diakónusa, mert az Egyházmegyében szükséges volt rendezni a Karitászhelyzetét. Akkor a karitásztevékenységhez kapcsolódott egy gazdasági társaság, a Váci Egyházmegyei Felnőttképzési Nonprofit Kft. Az volt a céljuk, hogy ezt átalakítsák, a két tevékenységet különválasszák. Ő jól érezte magát a Magyar Máltai Szeretetszolgálatnál, de Ménesi Balázssal és Marton Zsolt püspök úrral való több hónapos egyeztetésnek az lett a vége, hogy felkérték a Karitászigazgatójának, amit ő elvállalt.

Ez a döntése nem függ össze diakónusi hivatásával. Amikor 2021-ben ebbe a munkakörbe került, beszélt Marton Zsolt püspök atyával, hogy diakónusképzésre fog jelentkezni, de saját egyházmegyéjében. Mindazonáltal ez nem választható szét teljesen a történetektől, mert a Karitászevezetése adott neki egy megerősítést a célját illetően.

Szintén segítette a diakonátus felé vezető úton, hogy az Esztergomi Ferences Gimnáziumba járt, örökfogadalmas világi ferences. Most is az esztergomi ferences templomban szolgál. Ez egy nagy közösség, sok gyerek van ott, ferences szerzetesjelöltek is. Általában nincs hiány az asszisztenciában egy szentmisén. Viszont a kora reggeli szentmise mégis ilyen. Ilyenkor az atyák volt, hogy egyedül miséztek. Kovács Gábor egyszer azt érezte, hogy lehet, hogy itt szükség lenne rá. Megkérdezte az akkori házfőnököt, Kapisztrán atyát, hogy ő örülné-e annak, ha ő ministrálna. Kapisztrán atya igent mondott és onnantól Kovács Gábor a reggeli miséken szolgál.

Nagyon fontos számára a liturgia, az oltár közelsége, ahogy a ferences elköteleződés is. A harmadrendben a helyi közösség minisztere, a régió miniszterhelyettese. Sok olyan szolgálatot végez, ami a közösség életét segíti. A programszervezéssel kezdve a személyes problémák meghallgatásáig, az azokban való segítségnyújtásig. Úgy gondolja, ha majd mindezt diakónusként végzi, az többletet ad. A felszentelt állapot, ami kegyelmi ajándékokat ad megerősíti ezt a szolgálatot. A diakónusi hivatás lépésről lépésre, fokozatosan egy-egy ilyen felismeréssel erősödött meg Kovács Gáborban.

Sokszor hallja, hogy a diakónus olyan tevékenységeket végez, amit hellyel-közzel egy lelkipásztori kisegítő is el tud végezni. A felszentelt szerpapi állapotot Kovács Gábor ezzel együtt egy olyan létállapotnak tartja, ami – úgy fogalmazott – elkülöníti az embert és erre tényleg és tudatosan kell készülni. A kétéves képzés fontosságát is kiemelte. Bár neki van tudományos teológiai fokozata, tehát a püspök bármikor felszentelhetné, de ő szeretné végigjárni a felkészülés útját, hogy minél több mindent megtanulhasson, másrészt, hogy tudatosan készüljön arra az állapotra, ami a felszentelése után következik az életében.

¹¹⁵<https://vaciegyhazmegye.hu/hirek/4359/KULONVALIK-A-VACI-EGYHAZMEGYEI-KARITASZ-ES-A-FELNOTTKEPZESI-NONPROFIT-KFT-.html>

A képzést hiánypótlónak gondolja. Szerinte hiába végez el valaki bármilyen főiskolai vagy egyetemi teológiai képzést és hiába szolgál egy plébánián, az önmagában kevés. Itt a szemléletformálás mellett pasztorális ismereteket kaptak, liturgikus gyakorlataik voltak, de az elméletre is nagy hangsúlyt fektettek. És olyan képzőik is vannak – evangelizációról például Kunszabó Zoltántól tanultak – akiket máshol nem hallgathattak volna.

A diakonátus gondolata benne fogalmazódott meg. Egyszer ugyan Barsi Balázs – nem rá gondolva – mondta neki, hogy „az legyen diakónus, akiben a plébánosa felismer valamit.” Ezt magára vette, elgondolkozott rajta, de a vágy továbbra is erős volt a szívében. 40 éves kora körül jelezte az esztergomi ferences templomban a templomigazgatónak, hogy ha szükség lenne egy diakónus szolgálatára, akkor ő azt szívesen vállalná. A templomigazgató utánajárt, de azt a választ kapta, hogy ez most nem aktuális. Kovács Gábor ezt jelként kezelte és tette tovább a dolgát. Három éve viszont újra erősödött benne ez a hívás, akkor már jelentkezett is. Sok jóval nem bíztatták, mert az a hír járta, hogy 50 éves kor fölött már nem szívesen fogadnak jelentkezőket. Kovács Gábor úgy volt vele, megpróbálja. Ha most azt mondják, hogy szükség van rá, akkor valószínűleg ez tényleg így van. Amikor a felvételi eljárás során túl volt több beszélgetésen, következett a bíboros úrral való találkozó. Akkor látta, hogy hasonló korú emberek vannak körülötte. Felvették!

Hol van a diakónus helye az Egyházban?

Kovács Gábor diakónusként magát leginkább a közösség szolgálatában tudja elképzelni. Külön kiemelte, hogy nem a vezetésről beszél. Úgy gondolja, a közösség szolgálatának része a liturgiában való szolgálat. A diakónusnak fontos szerepe van ebben és ezt most az egyház is felismerte.

Fontos terület még az igehirdetés. Amit külön kiemelt, hogy bizonyos élethelyzetekhez kapcsolódó egyházi tevékenységekben egy felszentelt diakónus jelentős szerepet tud vállalni. Ilyen például a temetés. Ez sokszor nagy teher a papok számára is, főleg ott, ahol sok temetés van. Ilyenkor sem abban látja a diakónus feladatát, hogy a papokat pótolja, hanem hogy lelkipásztor, missziós szerepet vállaljon. Sok család és hozzátartozó egy temetés alkalmával kerül olyan helyzetbe, hogy tud és akar kommunikálni az egyház képviselőivel. Nem mindegy hogy egy ilyen határhelyzetben milyen válaszokat kap a kérdéseire. Eljut e hozzá az evangéliumi üzenet, ha a kérdéseit fel sem teszi?

Úgy látja, megjelenik valaki a sekrestyében vagy az irodában és kér egy temetést, akkor sablonosan felveszik az adatokat, jobb esetben néhány személyes dolgot megkérdeznek az elhunytól és a hozzátartozókról, de nincs idő mélyebbre menni. Rengeteg embert elengedünk így – mondta Kovács Gábor. Sokan vannak, akiknek nagyon laza a kapcsolata az egyházzal. Talán évtizedek óta távol vannak, de egy ilyen helyzetben van bennük egy várakozás, vágy a vigasztalásra, válaszokra, de mi ezt sokszor nem érzékeljük. Szerinte ez egy nagyon fontos küldetés. Kellenének olyan diakónusok, akik erre alkalmasak és vállalják, hogy foglalkozzanak az emberekkel ezekben a helyzetekben. A temetésre megoldandó feladatként tekintünk, de itt sok más aspektus is van.

Ez már belelóg az evangelizáció és a lelki gondozás területébe is, amire különben sokszor szintén nincs idő. Ez szép diakónusi feladat. Ráadásul az állandó diakónus életállapotánál fogva közelebb is állhat ezekhez a nehézségekhez, problémákhoz. Gyógyító lehet az, ha a diakónus testvérként tud jelen lenni a közösségben, vagy például a gyászolók között.

Azt Kovács Gábor is érzékeli, hogy bizonyos helyzetekben a hívek nem tekintenek hiteles személyként a diakónusra. Szerinte ebben sokat segít az, ha a diakónus maga is ismeri a határait, megtalálja a megfelelő magatartásformát. Maga is találkozott már diakónusokkal, akik profán módon viselkednek, az öltözködésükkel, szavaikkal nem hitelesek. Kovács Gábor ezzel

azt akarja kifejezni, hogy a diakónus legyen tudatában a szentelésben neki jutott méltóságnak. Úgy látja, szükséges, hogy a diakónus felnőjön a feladatához, legyen egy minimum, amit mindenkinek teljesítenie kell. Egyszer egy püspöktől hallotta, hogy milyen fontos a diakónusképzés, mert a diakónusok sokszor rosszabbul mozognak, mint egy kis ministráns a szentélyben. A hívek látják, hogy egy diakónus, hogy van jelen, hogyan beszél, hogyan viselkedik. Erre nagy hangsúlyt kell helyezni. Ha valaki idegenként félórát beszél egy diakónussal, nem baj, ha észreveszi rajta, hogy valószínűleg nem egyszerű civil. A diakónusképzésre itt is visszautalt. Ott nekik erősen el kell gondolkodniuk azon, hogy hogyan lehetnek hiteles diakónusok.

Szerinte szükség lenne a hívek edukációjára is, mert sokan nem tudják, hogy mi az a diakonátus. Azt érzékelik, hogy itt van egy ember, aki olyan dolgokat is tesz, amit más szolgálattevő nem tehet, de összességében olyan, mint egy lebutított pap – fogalmazott Kovács Gábor. Nem gyóntathat, misét nem tarthat, akkor minek van? Ráadásul még felesége is van, nem is értik.

Az edukáció alatt nem oktatás rendszerű képzést ért, hanem közösségi alkalmakat, de a szentmisét, a homíliát is alkalmasak tartja erre. Úgy látja, hogy nemcsak a diakonátussal kapcsolatban, hanem más területen is van hiányzó tudás, aminek az átadását egy homíliába be lehetne építeni. Ha valaki diakónusként szolgál egy plébánián, akkor ott a szentmiséken a diakonátussal kapcsolatban egy sorozatot lehet csinálni, persze úgy, hogy az olvasmányokról és az evangéliumról is beszélünk, de ezeken az alkalmakon mindig néhány percet a diakonátusról is lehetne szólni. Azt is meg lehet csinálni, hogy havonta egyszer szentmisét követően, konferenciabeszéd jelleggel van egy előadás a témában. A hívek tájékoztatásában a folyamatot is kiemelte. Egy plébánián, ha több férfi készül a kisebb rendek felvételére vagy a diakonátusra, akkor beszéljenek arról, hogy mi történik. Most lektorrá avatják őket, ez mit jelent? Akolitusok lesznek, hogyan forduljanak hozzájuk a hívek, mit jelent ez a szolgálat? Így amikor már diakónusként állnak ott, nem lesz olyan nagy a döbbenet.

A diakónusok szolgálatát, szerepét a magyar egyházban fontosnak tartja Kovács Gábor. Itt a főpapi miséket hozta példaként. A liturgia az egyház egyik legnagyobb kincse. A liturgiának pluszt ad a diakónusok jelenléte.

Kiemelte a karitás szolgálatot is, amire szerinte szintén fel kell készíteni a diakónusokat. Vácon is azt tapasztalta, hogy sok esetben az állandó diakónusok nem ismerik ennek gyökereit, szerepét, fontosságát és úgy érzik, ez a terület távol áll tőlük. A jelenlegi diakónusképzésben ez a terület is egyre hangsúlyosabbá válik.

Mi a „diakónus-identitás”?

Kovács Gábor saját diakónusi identitását a közösségi szolgálatban látja, de ehhez szorosan kapcsolódik karitás tevékenysége is. Ismeri a diakónus kategóriákat (főállású, speciális, stb.) de szerinte árnyaltabbak a határvonalak. Ismer olyan diakónust, akinek civil foglalkozása van, elsősorban az ünnepi liturgiákon vesz részt, de a karitáshoz mégis nagyon kötődik, szívügyének érzi. De vállalt hitoktatást is, amikor arra volt szükség.

Kovács Gábor úgy gondolja, ahol van karitás közösség és van diakónus ott jó, ha szorosan tartja a kapcsolatot velük, de lehetőség szerint ne ő vezesse. Fontos, hogy a diakónus elfogulatlanul lássa azokat az embereket, akik ott önkéntesként dolgoznak és azokat is, akikért dolgoznak.

Van kölcsönhatás a diakónusi szolgálat és a házasság között?

Kovács Gábor elmondta, hogy a diakónusszentelés előtt az ember átgondolja azt az elköteleződést, amit a házastársa felé vállalt. Több mint 30 éve házas, így most azt érzi, hogy

még komolyabban át kell gondolnia a házasságát és újra meg újra próbálja tudatosítani, hogy ez milyen szoros elköteleződés.

A diakónusszenteléskor vállalják, hogyha elveszítik a házastársukkal, akkor nem nősülhetnek újra. Kovács Gábor szerint ez egy olyan fényben világítja meg a házasságot, ami elmélyítheti, a méltóságát kiemeli. Így a diakonátusnak nagyon is van hatása a házasságra. Ha az ember tudatosan készül a szentelésre, az magával hozza a házastársi kapcsolat elmélyülését, megújítását. A szentelés, a diakónus szolgálatban való elindulás a házaspár döntése. Külön-külön, meg együtt is eldöntik, hogy ők ebben, ezzel a szolgálattal fognak együtt élni.

Kovács Gábor azt is elmondta, hogy neki már nagy gyerekei vannak, a legkisebb is 16 éves. Ebből a szempontból neki könnyebb a helyzete, mint ott, ahol kisgyerekek vannak. Már nincs annyi kötelezettsége, feladata a család körül. De nyilvánvaló, hogy erős és érett átgondolását igényel az embertől, a házastárstól és a közösségtől is a diakonátus útjára lépés.

A diakónus házasságának sugárzó házassággá kell válnia, ez azért is nagyon fontos Kovács Gábor számára, mert nagyon sok házasság közel sem tökéletes. A diakónus házassága legyen példaértékű! Magán is érzi, hogy már most milyen változásokon megy keresztül a házassága. A környezetében a visszajelzések alapján ugyanezt tapasztalja.

Saját családjánál nem tapasztalt értetlenséget, kérdőjeleket, amikor erre az útra lépett. Úgy érzi ehhez az is hozzájárult, hogy gyerekei végigkövették azt az utat, ahogyan ő eljutott idáig. 38-39 éves korában volt egy megtérése. Addig is hívő ember volt, de sok minden történt az életében és ekkor érezte úgy, hogy valóban felnőtté vált. Ezt a folyamatot is végig élték a gyerekek. Itt értette meg, hogy amikor ő ajánlotta fel a ferences templomigazgatónak, hogy diakónus lenne, és elutasítást kapott, az a Gondviselés közbelépése volt. Akár az élethelyzetét, akár a házasságát tekintve, amit akár ez az elutasítás meg is menthetett.

Ábrajegyzék

1. ábra: Állandó diakónusok latin rítusú egyházmegyékben, 21. oldal

Irodalomjegyzék

Szentírás

Biblia, Szent István Társulat, Budapest 2018.

Tanítóhivatali megnyilatkozások, enciklikák

A Katolikus Egyház Katekizmusa, DIÓS István (ford.) Szent István Társulat, Budapest 2013.

A KATOLIKUS NEVELÉS ÉS A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA, *Az állandó diakónusok képzésének alapszabályzata; Az állandó diakónusok életének és szolgálatának direktóriuma*, DIÓS István [ford.], *Római Dokumentumok XVII.*, Szent István Társulat, Budapest 2001.

A II. Vatikáni Zsinat Tanítása, CSERHÁTI József – FÁBIÁN Árpád [szerk.] Szent István Társulat, Budapest 1975.

Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai, FILA Béla – JUG László [ford. és szerk.] Örökmécs Alapítvány, 1997.

XVI. BENEDEK, *Az Isten szeretet című enciklikája*, Szent István Társulat, Budapest 2007.

Lexikon

DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon I.*, Szent István Társulat, Budapest 2004.

DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon II.* Szent István Társulat, Budapest 1996.

DIÓS István – VICZIÁN László [szerk.] *Magyar Katolikus Lexikon XIV.* Szent István Társulat, Budapest 2009.

ERDŐ Péter [ford.] *Az Egyházi Törvénykönyv*, Szent István Társulat, Budapest 2015.

Gyűjteményes kötetek, tanulmányok, szakkönyvek

A házasságkötés szertartásának rendje, Szent István Társulat, Budapest 2006.

ARMBRUSTER, K – MÜHL, M. [szerk.], *A diakonátus teológiája*, Vigília Kiadó, Budapest 2016.

FILA, Lajos, *A házasság értelme*, Örökmécs Kiadó, Bányterenyé 2005.

FRUTTUS István Levente, *Diakónia és/vagy szociális munka?* in: *Embertárs, XI. évfolyam 2. szám*, Új Ember, 2013.

JEDIN, Hubert *A zsinatok története* Ecclesia Szövetkezet, Budapest, 1998.

KOCSIS Imre, *Szolgálatok és szolgálattelvők az Újszövetségben* in: TARIÁNYI Béla [szerk.], *Biblikus írások sorozat, 9.*

MOLNÁR Ferenc [szerk.], *Diakónia, Diakonátus, Diakónus*, Szent István Diakonátusi kör, Kalocsa 1996.

NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, in: NÉMETH László [sorozatszerk.], *Római Dokumentumok XLI.*, Szent István Társulat, Budapest 2015. VANYÓ László [szerk.] *Apostoli atyák* Szent István Társulat, Budapest 1988. (Ókeresztény írók 3.)

VANYÓ László [szerk.] *A II. századi görög apologéták*, Szent István Társulat, Budapest 1984. (Ókeresztény írók 8.)

VÖLGYESI Levente *A diakónusi rend egyházi alkotmánytörténetének vázlata*, *Jogtörténeti tanulmányok VIII.*, PTE ÁJK, Pécs 2005.

DOLHAI Lajos *Szentelési szertartások, A diakónus, a pap és a püspök szentelési szertartása és magyarázata*, Jel Kiadó, Budapest, 2006.

Internet

https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/nepszamlalas_vallas.pdf Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.magyarkurir.hu/nezopont/isten-utjai-punkosdkor-allando-diakonusokat-szentelnek-szombathelyi-egyhazmegyeben> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

https://publikationen.uni-tuebingen.de/xmlui/bitstream/handle/10900/157868/Baumann_162.pdf?sequence=1&isAllowed=y Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://uj-jeruzsalem.hu/bemutatkozas/> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://vaciegyhazmegye.hu/hirek/4359/KULONVALIK-A-VACI-EGYHAZMEGYEI-KARITASZ-ES-A-FELNOTTKEPZESI-NONPROFIT-KFT-.html> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.martinus.hu/hirek/12560/allando-diakonusokat-szenteltek-punkosdhetfon-a-szekesegyhazban> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.szfvar.katolikus.hu/adattar/papok> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://pecsiegyhazmegye.hu/egyhazmegye/papsag/papjaink/szemelyek?layout=aktiv> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.veszpremiersekseg.hu/egyhazmegyenk-szolgalataban/> Utolsó megtekintés:
2024.12.30.

<https://eger.egyhazmegye.hu/hitelet/papsag/diakonusok> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.esztergomi-ersekseg.hu/egyhazmegye/papsag> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.

<https://www.asztrik.hu/foegyhazmegyei-bizottsagok-es-tanacsok> Utolsó megtekintés:
2024.12.30.

<https://kaposvar.egyhazmegye.hu/index.php/papok/diakonusok> Utolsó megtekintés:
2024.12.30.

<http://sematizmus.vaciegyhazmegye.hu/szemely.php> Utolsó megtekintés: 2024.12.30.